

10.-14. LISTOPADA 2023. ŠIROKI BRIJEG

*Najbolji dokumentarni
program na Mediteranu*

- 18+
- 20 filmova boru se za
 - 4 Kristalna projekktora
 - Grand Prix
 - Best Short
 - Best Camera
 - Audience Award

24. Mediteran Film Festival

- Premijere filmova domaćih autora
- Kulturni ciklus Filmskog centra Sarajevo
- MFF Fora - dječiji program
- Filmovi iz ciklusa U fokusu
- Dokumentarni blockbusteri
- Noćne projekcije
- Partyji

* Ekskluzivni program na Home TV: Gledajte filmove s prošlogodišnjih Mediteran Film Festivala + TV premijeru futurističkog dokumentarnog hita "2068." s Goranom Bogdanom i Marijanom Mikulić

Sanja Vlaisavljević
federalna ministrica
kulture i športa

U ime Federalnog ministarstva kulture i športa cijeloj ekipi želim uspiješan početak i realizaciju 24. Mediteran Film Festivala za koji je, kako sam informirana, prijavljen najveći broj filma do sada. Raduje me veliko zanimanje filmskih autora za festival u Širokom Brijegu koji će, sigurna sam, privući brojne posjetitelje, ali i turiste, te biti mjesto susreta vršnih dokumentarista. Filmske smotre, osim što su prilika za prezentiranje filmova i filmskih radnika, otvaraju i brojne mogućnosti za razvoj kulturnog turizma koji nudi nove perspektive za lokalnu zajednicu, ali i cijelu državu. Federalno ministarstvo kulture i športa bodri i podupire sve kvalitetne kulturne sadržaje, a jedan od njih je upravo i širokobriješki festival dokumentarnog filma. Sretno!

Miro Kraljević
gradonačelnik Širokog Brijega

Mediteran Film Festival ove će godine doživjeti 24. izdanje. To je brojka koja puno govori o festivalu. Festival je uvek imao našu podršku, a s njim smo dobili još jedan dio mozaika koji Široki Brijeg čine gradom. Možemo biti ponosni jer je Široki Brijeg filmska sredina. Kroz festival i promociju filmske umjetnosti dolazimo i do odlične promocije za Široki Brijeg. Filmovi i autori koji dolaze na MFF potvrđuju kako ovaj festival raste iz godine u godinu. Možemo biti ponosni na činjenicu kako na festivalu sudjeluje i veliki broj domaćih autora. Na taj način razvija se i stvaralaštvo čime ovaj festival ima svjetlu budućnost. Vjerujem kako ćemo i u budućnosti podržavati ovakve projekte koji su od velikog značaja za naš Grad i koji će na najbolji mogući način predstaviti Široki Brijeg.

MFF donosi sjajne filmove u konkurenciji, ali i brojna filmska iznenadjenja

24

Mediteran Film Festival

Večeras premijera prvog domaćeg igranog filma

Film „Stigme“ redatelja Zdenka Jurilja u produkciji širokobriješke kuće Kadar otvorit će 24. Mediteran Film Festival

Večeras u 20 sati u kinu Borak u Širokem Brijegu bit će otvoren 24. Mediteran Film Festival, praznik filma ali glazbe, gastronomije i turizma. Ovaj festival već gotovo četvrt stoljeća u Hercegovini donosi najbolju mediteransku dokumentarističku produkciju, ali osim kvalitetnog programa MFF se brendira i kao ležeran festival s neodoljivim šarmom. Stoga mnogi autori koji su sa svojim filmovima došli jednom u Široki Brijeg, stalno se vraćaju na ovaj festival.

I ove godine u konkurenciji je 20 filmova – 10 dugih i 10 kratkih – koji će se boriti za novčane nagrade u Kristalne projektore. Uz već dobro poznate stilove pripovedačkog umijeća, selektor Zdravko Mustić ističe kako je ove godine u prijavljenim filmovima na pozornicu njegove pažnje došla nova vrsta – hibridni dokumentarac.

– Novi žanr, ili stari žanr u novim posudama, koji u sebi pokušava spojiti dokumentarno, igrano, eksperimentalno, animirano... i to sve u grozničavom mozaiku pogleda i autorskog svjetonazora, potpuno je ovladao scenom – kaže selektor i dodaje kako se, kao i ujvijek, odlučio za najuvjerljivije i najdosljednije filmske dokumente.

Mustić je odgovoran i za program U fokusu u kojem će biti prikazano devet izuzetnih kratkih dokumentaraca. Festival i ove godine surađuje s Filmskim centrom Sarajevo, nastavlja s dječjim filmovima u programu MFF Fora, ali i velikim hitovima poput dokumentarca „Naš Mali“ o košarkaškom velikanu Draženu Petroviću.

Projekcije svih filmova su u dvorani kina Borak, a organizacijski festival će nastaviti ranijim koracima. S time da je, kako je istaknuo festivalski producent Robert Bubalo, ovogodišnje izdanje dosad bilo najzahtjevnije.

– Ovo nije teška nego olovna vremena za kulturu koja je prva na udaru kad nastane kriza. No kultura je i prva u rovu, ona nas brani od agresije neznanja, krankulja i nečinjenja, ona je naše tlo pod nogama i jedino svjetlo koje nas spašava od tame gluposti. Ovogodišnji MFF je dosad bio najzahtjevni za organizatore, teži čak nego u doba pandemije kada smo bili prisiljeni održati online

projekcije, jer danas se obrazovanje i kultura poput kuge tjeraju iz društva. Ali ako će ovogodišnji MFF išta pokazati, s desetak dodatnih filmova, pokazat će da je kultura živilja nego ikadara, a da je kinematografija trenutno najzdraviji oblik umjetnosti u Hercegovini – rekao je Bubalo.

Duhanski put skupine švercerata te njihova ideološka sučeljavanja tema su igranog filma „Stigme“ redatelja Zdenka Jurilja, kojim će večeras u 20 sati biti otvoren 24. Mediteran Film Festival u Širokem Brijegu. Ovo je najveći filmski projekt koji se snimio u Širokem Brijegu nakon 32 godine, kada je posljednja velika produkcija bila drama „Povratak Katarine Kožul“ iz 1989. godine. Direktor fotografije u tom filmu bio je Andrija Pivčević, a zanimljivo je da tu ulogu u filmu „Stigme“ obnaša njegov sin Mirko. Film je sniman na autentičnim lokacijama po Hercegovini kojima su prije 70 godina prolazili šverceri duhana.

Krijumčarenje je i tema filma „Putevi kave“ koji se bavi fenomenom iz druge polovice sedamdesetih i početka osamdesetih na prostorima bivše Jugoslavije. Redatelj je Mirko Pivčević a film je, baš kao i „Stigme“, nastao po scenariju Josipa Milakića.

Među autoricama domaćih filmova ove je godine i direktor MFF-a Tomislav Topić koji je režirao dokumentarac „Kipar iz Graba“ o akademskom kiparu iz Ljubuškog i nekadašnjem dekanu širokobriješke Akademije likovnih umjetnosti, Stjepanu Skoki.

– Drago mi je da sam uspio napraviti film za ovogodišnji MFF. Nakon 24 godine kad sam prikazao svoj kratki igrani film ponovno ću sudjelovati kao autor što me jako veseli. Nadam se da će i ostali autori, a i publika, na ovogodišnjem festivalu biti zadovoljni našim trudom i zalaganjem koje smo uložili u ovu filmsku avanturu – rekao je Topić.

Novost je da će MFF po prvi puta dodjeljivati nagradu u suradnji s Asocijacijom snimatelja i snimateljica u BiH. A u petak navečer, nakon svečane dodjele nagrada, MFF će premijerno prikazati i film

„Tih skitnica“ o jednom od najvećih hrvatskih slikara grafičara Virgiliju Nevesetiću. Ovaj je umjetnik veći dio života radio u Parizu i ostavio traža ne samo na francusku, već i na svjetsku kulturu. Film je nastao u produkciji širokobriješke kuće Kadar.

ŽIRI ZA DUGE FILMOVE

Dejan Dabić, Asja Krsmanović i Vlado Zrnić članovi su žirija 24. Mediteran Film Festivala za dugometražni dokumentarni film. Oni će između deset filmova u konkurenciji izabrati najbolji i dodjeljiti nagradu Grand Prix.

ŽIRI ZA KRATKE FILMOVE

Žiri u sastavu Ornela Vištica, Igora Zupe i Karmen Obrdalj ocjenjuje kratke dokumentarne filmove te dodjeljuje nagradu Best Short.

ŽIRI ZA KAMERU

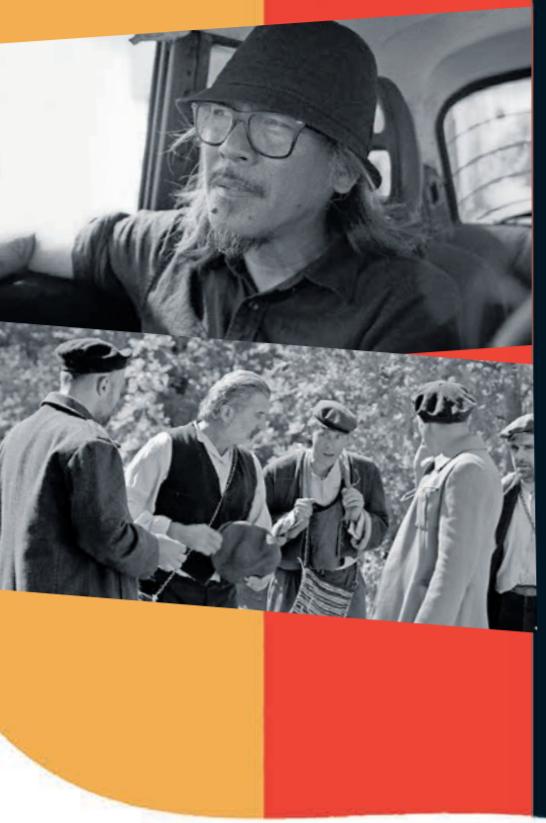

Po prvi puta MFF će dodjeljivati i nagradu čiji je pokrovitelj Asocijacija snimatelja i snimateljica u BiH. U konkurenciji za nagradu koja nosi naziv Best Camera su svi filmovi iz natjecateljskog programa. Žiri čine Mustafa Mustafić, Antoni Čorić i Pero Pavlović.

48 filmskih poslastica

>>>

Natjecateljski program: dugometražni dokumentarci

H Španjolska, 67 min.
režija: **Carlos Pardo Ros**
Tijekom utrke s bikovima, bik je ubio H-a i probio ga u srce. Danas duhovi H-a piju, smiju se i plešu na istim ulicama.

SVETA OBITELJ Španjolska, Velika Britanija, 90 min.
režija: **Borja Alcalde**
Dokumentarni film ceste o peruanskoj obitelji šamana u potrazi za ravnotežom u modernom svijetu.

ZLAĆANI PIJESAK Francuska, 84 min.
režija: **Francis Del Rio**
Daleko od svijeta, gotovo daleko od vremena. Maestro uvođe mlade u umijeće borbe s bikovima.

DRUGA POLOVICA Grčka, 72 min.
režija: **Giorgos Moutafis**
Fotoporter 15 godina svjedoči putovanju migranata preko mračnih prijelaza evropskih granica.

MOĆNA AFRIN: U VRJEME POPLAVE Grčka, Francuska, 92 min.
režija: **Angelos Rallis**
12-godišnja djevojčica Afrin, koja je siroče, živi na poplavom opustošenom otoku bez struje.

TRI ISKRE Albanija, Meksiko, 95 min.
režija: **Naomi Uman**
Ovaj film u tri dijela istražuje tradiciju u ruralnoj Albaniji i ulogu žene u društvu.

IZMEĐU REVOLUCIJA Rumunjska, Hrvatska, Katar, Iran, 69 min.
režija: **Vlad Petri**
Podijeljene dujem revolucionama, u Rumunjskoj i Iranu, dvije žene bore se da ih se čuje.

FRAGMENTI S NEBA Maroko, Francuska, 84 min.
režija: **Adnane Baraka**
Traženje nebeskog kamenja u marokanskoj pustinji. Ono ima moć promijeniti životе onih koji ga pronadu.

STRAŽA Grčka, Francuska, 78 min.
režija: **Gregoris Rentis**
Plaćenici odgovorni za zaštitu plovila od piratskih bandi pripremaju se za suočavanje s neprijateljem.

TAXIBOL Italija, 50 min.
režija: **Tommaso Santambrogio**
Vozci se ulicama Kube, Lav Diaz i pričljivi kubanski takstisti razgovaraju o politici, migraciji i ljubavi.

Natjecateljski program: kratki dokumentarci

TIHO ŠUŠTANJE OVOG SVIJETA Italija, Hrvatska, 24 min.
režija: **Federico Cammarata, Filippo Foscarini**
Grad na istoku Hrvatske, obnovljen nakon razaranja 1991. U mirno jutro školarci obilaze spomen-područja.

SHIRAMPARI: NASLJEDE RIJEKE Peru, Španjolska, SAD, 16 min.
režija: **Lucia Flórez**
U peruanskoj Amazoniji dječak iz plemena Ashéninka mora uloviti ogromnog soma.

BOJA Španjolska, BiH, Velika Britanija, 15 min.
režija: **Anna Fernandez De Paco**
Boja živi svoje posljedne godine života, naporno radeći na obiteljskoj farmi.

VALERIJA Hrvatska, 15 min.
režija: **Sara Jurinčić**
Ovaj hibridni dokumentarac vodi nas na putovanje u svijet bez muškaraca.

PRISJEĆANJE: MEDITACIJA O TRIPITU Švedska, BiH, 10 min.
režija: **Amra Hećo**
Slučajan susret s otkrivenim videosnimkom Tešnja iz 1983. godine izaziva neočekivane emocije.

U MOJOJ KOŽI Španjolska, 14 min.
režija: **Sándor M. Salas**
Flamenko koristi subverzivnu snagu umjetnosti kako bi poboljšao različita tijela na pozornici.

PLANINA SJEĆANJA Španjolska, 26 min.
režija: **Julen Zubiete**
Julen prilazi Joseu, jednom od posljednjih pastira u njegovu gradu, želeći prikazati način života koji završava.

AHERONT Španjolska, 26 min.
režija: **Manuel Muñoz Rivas**
Putnici na trajektu. Neki razgovaraju kako bi skratili putovanje, drugi se ogrnu tišinom.

POGLED Španjolska, 18 min.
režija: **Alberto Baldini**
Popodne svog posljednjeg dana u Portu žena suvjeđiči upečatljivoj slici: ludak vrši na mostu.

ZAŠTO Španjolska, 22 min.
režija: **Matxu Leuza**
Zašto ovaj rat? Zašto pucaju na nas? Zašto uništavaju sve? Zašto se bojam? Zašto nas žele ubiti?

U fokusu

STARJI

Španjolska, 20 min.
režija: **N. Ubach, D. Cano, U. Andersson, M. Codesido**
Svakodnevnu šetnju tri starice mijenja iznenadna smrt jedne od njih.

MAJSTOR FILMA

Španjolska, 16 min.
režija: **Fermín Sales**
Duhovi prošlosti susreću se licem u lice sa sadašnjosti.

ADA, OR

Italija, Srbija, 16 min.
režija: **Tijana Mamula**
Ispreplićući niz različitih izvora, ADA, OR iskopava obiteljsku povijest genocida, zatočeništva i bijega.

LA PANADELLA

Španjolska, 17 min.
režija: **Joel Jimenez**
Mali gradić u propadanju u Kataloniji čeka dolazak posjetitelja iz misteriozne kule.

MJESTA KOJA ĆEMO DISATI

Hrvatska, BiH, 90 min.
režitelj: **Zdenko Jurilj**
Na tisuće stranica pronađenog dnevnika Virgilija Nevjestača nude autentičan uvid u život ovog velikog umjetnika.

KIPAR IZ GRABA

BiH, 52 min.
redatelj: **Tomislav Topić**
Akademski kipar Stjepan Skoko odraста u krajolik koji ga zaokuplja ljepotom.

SMATRAJTE DA SAM BILA USAMLJENA

Francuska, 36 min.
režija: **Mona Rossi**
Stvarno i izmišljeno dopisivanje između Calamity Jane, junakinje Dalekog zapada, i Jane, djeteta koje je morala napustiti.

LAS ÓRDENES

Španjolska, 11 min.
režija: **Elisa Celda**
Skupina mladih ljudi prakticira svojevrsnu meditaciju kako bi dosegla apsolutnu sreću.

DADIN POVRTAK U OCEAN

Španjolska, 25 min.
režija: **Pablo Ramírez**
Bolaños
Daida Ruano Moreno, 18 puta svjetska prvakinja, priča o svojoj borbi protiv najtežeg suparnika: raka.

GUTAČ NULA

BiH, 31 min.
režija: **Mili Đukić, Goran Stojkić**
Film prati pjesnika Vuka Rodića u rano jutro kad s majkom ritualno ispija kavu i odlazi u grad.

PUTEVÍ KAVE

BiH, 27 min.
režija: **Mirko Pivčević**

Priča o fenomenu krijućemarenja kave koji je trajno ušao u kolektivnu memoriju jedne zemlje.

BRZI

BiH, 12 min.
režija: **Karmen Obrdalj**
Čovjek s najviše prijatelja na svijetu, Brži, predstavnik je hercegovačke estradne scene.

Filmovi domaćih autora

STIGME

BiH, 72 min.
redatelj: **Zdenko Jurilj**
Film govori o pustosi koju u tradicionalnoj sredini ostavljaju ideološka sučeljavanja, što kulminira tijekom duhanskog puta.

SUTRA JE NOVI DAN

BiH, 15 min.
redatelj: **Tvrčko Bubalo**
Film istražuje izazove s kojima se suočavaju medicinski radnici u susretu s predoziranim ovisnicima.

NOĆ OD SREBRA I ZLATA

BiH, 11 min.
redatelj: **Zdravko Terkeš**
Narkoman provlaže u bogati gradanski stan. Može li lopov biti prijatelj u trenutku potrebe?

TIHI SKITNICA

Hrvatska, BiH, 90 min.
redatelj: **Zdenko Jurilj**
Na tisuće stranica pronađenog dnevnika Virgilija Nevjestača nude autentičan uvid u život ovog velikog umjetnika.

KIPAR IZ GRABA

BiH, 52 min.
redatelj: **Tomislav Topić**
Akademski kipar Stjepan Skoko odraста u krajolik koji ga zaokuplja ljepotom.

ZIDINE

BiH, 99 min.
režija: **Ivo Čolak, Marko Mikulić**
Priča o trojici ostarjelih logoraša koji su odlučili snimiti film o onome što su proživjeli u logorima.

SVRHA

BiH, Hrvatska, 9 min.
režija: **Tvrčko Karačić**
Stanovnici malog sela povezani su nizom zupčanika i kotačica, što promatra mladići čiji kotači neispravno funkcioniра...

NADA

BiH, 10 min.
režija: **Pero Petrušić**
Animirani film prati djevojčiku Nadu rođenu 1907. godine i fra Didaka Buntića.

PUTEVÍ KAVE

BiH, 27 min.

režija: **Mirko Pivčević**

Priča o fenomenu krijućemarenja kave koji je trajno ušao u kolektivnu memoriju jedne zemlje.

BRZI

BiH, 12 min.

režija: **Karmen Obrdalj**

Čovjek s najviše prijatelja na svijetu, Brži, predstavnik je hercegovačke estradne scene.

Filmski centar Sarajevo

VODENICE NA KRAVICI

BiH, 14 min.
režija: **Živko Žika Ristić**
Poteškoće malog hercegovačkog sela s dopremanjem vode. Izgradnja vodovoda.

U ERGELI

BiH, 12 min.
režija: **Živko Žika Ristić**
Film govori o pustosi koju u tradicionalnoj sredini ostavljaju ideološka sučeljavanja, što kulminira tijekom duhanskog puta.

VUKOVAR

BiH, 13 min.
režija: **Milutin Kovac**
Usporedjom dva Vukovara, starog, smirenog i novog, dinamičnog, protkanog suvremenim elementima civilizacije.

NEKA DRUGA RUKA

BiH, 10 min.
režija: **Vefik Hadžimajlović**
Film prati susret djece i budućih roditelja koji ih posvajaju.

ADMIRAL

BiH, 11 min.
režija: **Mehmed Meha Fehimović**
Sa Starog Mosta u Mostaru mlađići skupa izvodeći vještine i vratolomije i natječući se za titulu "Admiral".

RAZBOLJE SE POLA SELA

BiH, 10 min.
režija: **Ratko Orozović**
Na obali rijeke Morave počinje tragikomična priča o najmanjem selu u Srbiji koje ima samo dva stanovnika.

ŽELJKO BEBEK

Bilo je prekrasno dragim ljudima u Hercegovini u sklopu Mediteran Film Festivala predstaviti svoju knjigu "U inat svima" koja je nastala u suradnji s mojim prijateljem Robertom Bubalom. Takoder, bilo je veliko zadovoljstvo družiti se s Vladom Krešinom i svin divnim ljubiteljima filmske i glazbene umjetnosti koje ovaj festival iz godine u godinu uspješno okuplja.

Off program

NAŠ MALI

Hrvatska, 52 min.
redateljica: **Ivana Guberina**
Topla i emotivna priča o Draženu Petroviću koji je usprkos preranoj smrti ostavio nevjerojatnog traga.

Jenny Tsipropoulou

(Grčka), redateljica filma "Pjesme" koji je prošle godine osvojio posebno priznanje Žirija

Željko Bebek

Bilo je prekrasno dragim ljudima u Hercegovini u sklopu Mediteran Film Festivala predstaviti svoju knjigu "U inat svima" koja je nastala u suradnji s mojim prijateljem Robertom Bubalom. Takoder, bilo je veliko zadovoljstvo družiti se s Vladom Krešinom i svin divnim ljubiteljima filmske i glazbene umjetnosti koje ovaj festival iz godine u godinu uspješno okuplja.

Mariya Syroechkovskaya, redateljica filma "Kako spasiti mrtvog prijatelja" koji je osvojio Grand Prix 23. MFF-a

Bilo mi

Tomislav Ruk,
v.d. člana Uprave i izvršnog direktora
za nepokretnu mrežu HT Eroneta

S Mediteran Film Festivalom zajedno smo dugi niz godina, go-to od samih početaka festivala. Prolazili smo kroz sve faze razvoja, uspješno rješavali usputne izazove i zajedno rasli. Jako smo ponosni što smo i ove godine generalni sponzor i što gledateljima možemo obećati kvalitetan program, ugodno druženje i dobru zabavu, uz dokazano najbržu mobilnu mrežu u BiH.

Podravka

Podravka u BiH nastavila je dugogodišnje strateško partnerstvo s najstarijim festivalom dokumentarnoga filma u regiji. Partnerstvom s Mediteran Film Festivalom u Širokom Brijegu, Podravka BiH čvrsto drži smjer svoje strategije društvene odgovornosti kojom ne samo da ulaže u obrazovanje, održivi razvoj, kulturu i umjetnost, već i hrabro potiče procvat kulturnih i umjetničkih dogadanja diljem Bosne i Hercegovine, pridonoseći našem gospodarstvu.

Naša posvećenost potpori važnim manifestacijama i dogadanjima koja slave umjetnost i kulturu traje desetjećima i duboko je ukorijenjena u našem identitetu. Mediteran Film Festival u Širokom Brijegu izgradio je jedinstven identitet i posebnu atmosferu. Festival je postao omiljen za filmske stvaratelje i publiku koja zbog njega dolazi u ovaj hercegovački grad iz nadjavljenih destinacija. Tu ostaju, uživaju u projekcijama, povezuju se s filmskim djelatnicima, obilaze znamenitosti hercegovačkih krajeva i ostvaruju noćenja, čime izravno utječu na razvoj turizma ove regije. Stoga je za nas potpora za Mediteran Film Festivalu potpora i društву i gospodarstvu, i partnerstvo koje nas ne prestano inspirira.

Poseban naglasak je suradnja s programom MFF FORA tijekom kojega će se za najmlade posjetitelje i njihovu radost pobrinuti medvjedić Lino i njegovu pomagaču sa slasticama i grickalicama. Stoga vas Podravka BiH i ove godine poziva da obavezno posjetite i uživate u sjajnom programu Mediteran Film Festivala.

TALIJANSKI REDATELJ TOMMASO SANTAMBROGIO NA MFF DOLAZI S FILMOM „TAXIBOL“

Upoznao sam velikog Lava Diazu i pristao je igrati u mojoj filmu

Misija filma je pronaći Juana Mijaresa Cruza, bivšeg generala Marcosovog režima. On je, zajedno s drugim opasnim ljudima skrivenim na Kubi, odgovoran za neke od najstrašnijih zločina

razgovara Katarina Marijanović

Sušinski i poetičan pristup, tako bi mogli okarakterizirati stil snimanja talijanskog redatelja Tommossa Santambrogia koji, iako je još uvijek mladi autor, iz sebe ima respektabilna priznanja i filmske festivalne poput onoga u Veneciji. Bavi se temama identiteta, sjećanja i odvajanja, često se fokusirajući na učinke postkolonijalizma na našu društva, što je i tema njegova posljednjeg filma, "Taxibol", koji će biti prikazan u konkurenčnoj ovo-godišnjoj MFF-a, a u kojemu susrećemo i poznatog filipinskog redatelja Lava Diazu.

Što znači taxibol?

Taxibol je neologizam, nastao kao rezultat raskoraka između taksija - mesta gdje se odvija polovica filma i tagsibola - stare riječi "tagalog" koja znači „proleće“. Razmišljujući o cijelom arapskom proljeću i očitom kretanju prema demokraciji mnogih postkolonijalnih zemalja, mislim da ova riječ može pobuditi osjećaj povijesne frustracije, kretanja prema nečemu što nikada ne dolazi i čini se nestvarnim poput proljeća na Filipinima.

Filipini, kubanski narod i njihova pozadina - što vas je privuklo ovoj temi?

Iznimno sam vezan s osobnjem i umjetničkog stajališta za postkolonijalne zemlje i njihove ljudi i društva, posebno kubansko i filipinsko, i to mi je mnogo pomoglo u strukturiranju takve vrste filma. S druge strane,

dodao bih kako mislim da se kinematografija treba vratiti drugima, osluškivanju priča svijeta na antropološki i čist način. Mi smo priopćivači, a priče nemaju granica ni geografsko-kulturološki ograničenja, samo one koje se tiču priča o domovima što je drugačije od tebe. Zabrinut sam što se većina kinematografije, kao i naših društava, više fokusiraju na sebe, na onanistički način, umjesto da traže dijalog s ostatkom svijeta.

Kako je došlo do suradnje s poznatim filipinskim redateljem Lavom Diazom kojeg pratimo u prvom dijelu filma?

Upoznao sam Lava Diazu na EICTV-u, kubanskog filmskog školi, i odmah smo postali bliski prijatelji. Bio mi je mentor i još uvijek je. I dok smo boravili tamo, prije nego što smo otišli na Filipine da zajedno snimimo svoje sljedeće filmove, zamolio sam ga da sudjeluje u snimanju ovog filma. Upoznao sam njega i Gustava odvojeno, a razgovarajući i dijeleći različite trenutke s njima primjetio sam da mogu stvoriti i artikulirati zanimljiv dijalog; to su dvije osobe izrazito različite, ali s velikom ljudskom osjetljivošću i snažnom svijeću i privrženošću vlastitim zemljama, Filipinima i Kubi. Tako sam upoznao jednog s drugim i proveli smo neko vrijeme zajedno, putujući San Antonio de Los Banosom, pokrajinom Artemisa i La Habanom, razgovarajući o našim osobnim iskustvima, stajalištu o političkom stanju dvoju zemalja, o filmu, migracijama i brojnim drugim temama.

Nakon što je uspostavljena veza između

njih i podijeljena okvirna ideja o strukturi snimanja, jednostavno sam počeo raditi, bilježeći čarobni i spontani dijalog između njih.

Zanimljivo je da Lav i Gustavo govore različitim jezicima, ali se razumiju?

Jeste. Zemlje poput Filipina i Kube okupirale su i kolonizirale iste zemlje, SAD i Španjolska, stoga i imaju mnogo zajedničkih riječi. Zatim, kao što kaže Lav Diaz u filmu, kada se osjećate bliski s jednom osobom, bliskost može uništiti granicu jezika.

Diaz je u misiji koju je posvetio narodu Filipina?

Da, misija je pronaći Juana Mijaresa Cruza, bivšeg generala Marcosovog režima skrivenog u kubanskem selu, vjerojatno bližu San Antonija de Los Banosa, i ubiti ga. On je, zajedno s drugim opasnim ljudima skrivenim na Kubi, odgovoran za neke od najstrašnijih zločina.

Film ne otvara je li ga u konačnici pronašao?

Nije. Ideja je poštivanje stvarnosti, gdje su nažalost ljudi koji su počinili te zločine u svojim zemljama još uvijek slobodni, nekažnjeni. Pravda ne nalazi uvijek svoj put, posebno u postkolonijalnim zemljama.

Diktator Marcos uveo je izvanredno stanje 1972. godine, trajalo je oko 18 godina i bilo je to najbrutalnije razdoblje u Filippinima.

U tom razdoblju, koristeći se službeno proglašenim ratnim stanjem zbog „komunističke niti“, mnoštvo mladih aktivista je mučeno i ubijeno, a svaku mogućnost da se slobodno govoriti ili valjano brane ljudska prava Marcos i njegovi generali i vlasta kažnjavali su. Čak su i politički protivnici poput Aquina bili prvo prognači, ili prisiljeni na autoegzil, a zatim ubijeni.

Štoviše, tijekom tog razdoblja Marcosova je vlada oštetila zemlju za milijarde dollara, najprije skrivenih u SAD-u, zatim u Singapur, Švicarskoj i mnogim drugim zemljama u tajnom dogovoru.

Lav na samom početku navodi kako je zadača filmske umjetnosti pomoći čovječanstvu koje je danas u lošem položaju, te da umjetnost ne bi trebala postojati radi umjetnosti. Sto vi mislite?

Danas se suočavamo sa snažnim nacionalističkim i nasilnim valom opasnih vlasta diljem svijeta. Ekonomski recessi i političke napetosti postaju sve gore, a mnoge ratne krize utječu na unutarnju i vanjsku upravu mnogih zemalja. Živimo teška vremena u usporedbi s godinama prije ili zadnjim dijelom prošlog stoljeća. Po mojem mišljenju uloga umjetnosti je i politička i duhovna. Umjetnost je hrana za duše, treba se baviti i dijalogizirati sa svremenomšću na kritički i društveni način i to treba činiti s pravom odgovornošću i svjesnošću.

Kakve su dosadašnje reakcije na film?

Nevjerojatno jake. Sloboda i njezino odustvovo, nasilni nekažnjeni život političkih kriminalaca u postkolonijalnim zemljama i bavljenje idejom pravde iteka dopiru do ljudi.

Prvi ste put na Mediteran Film Festivalu, kako bi ocijenili ovogodišnji program?

Festival a i filmovi u konkurenciji mi se čine izuzetno zanimljivi. Volio bih ih pogledati sve ako je moguće, kao i upoznati ostale redatelje.

ZDENKO JURILIĆ, AUTOR FILMOVA „STIGME“ I „TIHI SKITNICA“ KOJI ĆE BITI PREMIJERNO PRIKAZANI NA 24. MFF-u

Da nije bilo nagovora profesora Ante Peterlića, filmologa i enciklopedista, i sjajnog redatelja Zorana Tadića, možda se nikada nije bavio pokretnim slikama

razgovara Katarina Marijanović

Uoči premijernog prikazivanja igranog filma „Stigme“, priče o hercegovačkim švercerima duhana, te dokumentarca „Tih skitnica“ o jednom od najvećih umjetnika s ovih prostora Virgiliju Nevjesticu, razgovarali smo s autorom Zdenkom Juriljem. Usprkos činjenici da je jedan od najproduktivnijih redatelja na ovim prostorima, govorio kako „njegov film“ tek treba doći.

Igrani film „Stigme“ svoju će hercegovačku premijeru imati na otvaranju 23. MFF-a.

Da, ova filmska priča po svoj fabuli i njoj domaća, prije bih rekao da je univerzalna. Netom nakon završenog 2. svjetskog rata pet muškaraca pokušava švercom duhanu iz Hercegovine u Bosnu spasiti svoje obitelji od gladi. Na tom švercerском putu koji ih vodi preko kanjona, šuma i planinskih gudura, još uvijek se nalaze ostaci poraženih vojski, a policijska uhićenja su svakodnevna. Dok putuju u strahu od

Akademije scenskih umjetnosti iz Beograda i Novog Sada koji su također pogledali film.

Jeste li vi zadovoljni filmom i što vam je u samom procesu predstavljaljalo najviše poteškoća?

Tek smo prije nekoliko tjedana dovršili postprodukciju filma, pa će njegov festivalski život biti nastavljen po europskim i svjetskim festivalima u sljedeće dvije godine. Cijeli postupak je bio frustrirajuće dug. Trebalо je adaptirati scenarij u proračun koji smo imali, a koji je bio smiješan.

Najteže pada činjenica da zbog manjka novca moraš izbaciti neke scene koje bi filmu dale snažniju vizualnu notu. No, kad se skupi klapa ljudi od kojih neke vidis prvi put u životu i kad to funkcioniša kao jedan stroj, budeš ti dragi što uopće sudjeluješ u jednom takvom projektu.

Festival se otvara, ali i zatvara vašim filmovima. Otkud priča o tihom skitnici Virgiliju Nevjesticu?

Za Virgilija Nevjesticu prvi

sam puta doznao još kao klinac. Vidio sam neki kalendar koji je bio ilustriran njegovim slikama, grafikama, vitrajima, i to je u mom dječjem mozgu izgledalo izvanzemaljski. Ali nikako nisam mogao dokučiti o čemu se tu zapravo radi, osim što mi izgleda lijepo, čudesno. I davne 2009. godine kad je Virgilije umro u Parizu obavio sam inicijalni razgovor o snimanju dokumentarnog filma s pokojnim Petrom Milošem, piscem i novinarom koji je bio jako dobar prijatelj s njim. No u međuvremenu nas je napustio i Petar, tako da se ta ideja "konzervirala" sve do 2019.

Uvidom u njegove dnevničke zapise koje nam je ustupila obitelj Ikana Nevjesticā, njegova nećaka, rodila se nova, drugačija ideja o kreiranju dokumentarno-igranog poetskog filma. Ti njegovi dnevnički zapisi, grafike, slike, poezija koju je pisao, otkrili su novog lika u kojem je sve sublimirano. Virgilije je bio erudit svjetskog kalibra, proglašen je najboljim grafičarom 20. stoljeća u Francuskoj, ali je pisao i pjesme, bavio se filmskom kritikom, čak je pisao i scenarij za film „Ludi dan“ Nikole Babica. Bio je filozof, neka vrsta revolucionara, koji se do kraja borio protiv monetizacije u umjetnosti. Družio se s nobelovcima poput Pablo Nerude, Samuela Becketta, prijateljevao sa Širokom plejadom pjesnika i književnika. Bio je stok koji odolijevao nerazumijevanjima tadašnje likovne kritike, ali i teškim egzistencijalnim stanjima u kojima se za život nalazio. Ali nikada nije iznevjerio svoj umjetnički kredo.

Kako se domaći filmaši nose s regionalnom scenom?

Posljednji uspjesi poput onoga Jasme Žbanić, Une Gunjaka, glamuca poput Goge Bogdana... govore da se može biti uz sok sa svjetskom filmskom kremom. Naravno, do tog je cilja težak i krvav put, pogotovo u državi u kojoj je umjetnost luksuz, i gdje su prave zvijezde političari, influenceri, folklori, treperi, polugole navajalice...

Koliko se Hercegovina pomačila po pitanju filma u posljednjih nekoliko godina, od razdoblja vaših početaka pa do onoga što imamo priliku vidjeti danas?

Ima progresije. Od razdoblja kada je prije kadrive u Hercegovini 30-ih godina prošlog stoljeća snimila Škola zdravlja - Andrije Štampara pa do „Povratnik Katarića Kožul“ i prvog igranog uratka „Elipsa“ Tomislava Topicā, puno se toga napravilo. U sredini gdje statusnu poziciju pojedinca rangiraju prema tome koliko imaš poslovnih prostora, stanova, vještina, ili kakav auto voziš, to je velika progresija.

U sredini gdje u strukturama vlasti ne postoje senzibilitet prema kulturi, bilo kakvog vrsti umjetnosti, kamoli prema sedmiji, pojedinci su napravili svemirske korake. Danas u Širokom Brijegu postoji Odjel za film, scenarij i režiju pri Akademiji likovnih umjetnosti, danas u Hercegovini postoji dva festivala, imamo glumce, redatelje, kamerarne, zanimljive autore animiranog, dokumentarnog i igranog filma, pa čak i tom majstorce, koji su postigli nešto na europskom pa i svjetskoj sceni, ali su ti ljudi nevjedljivi. Teško ti uspijesi dopru do javnosti kroz šumu lažnih mediokriteta koji nas okružuju.

POLIKLINIKA CENTRAL

24. MEDITERAN FILM FESTIVAL / ŠIROKI BRIJEG / 10.-14. LISTOPADA 2023.

Večernji list

Logotip

HBO MAX

CMC TV

Restoran Motel

PODRAVKA

RTV HB

RSB

hteropnet

Večernji list

24. MEDITERAN FILM FESTIVAL / 10.-14. 10. 2023. / MFF.BA

EP JP ELEKTROPRIVREDA
HRVATSKE ZAJEDNIČKE HERCEG BOSNE d.d. Mostar

HP HOTEL PARK

Gurman
RESTORAN - ŠIROKI BRI

danas postižu vrijednost od više tisuća eura. Koji je raspon cijena?

Hoćete najskuplju ikad? Stranica originalnog umjetničkog crteža iz hvaljenog stripa iz 1984. o "crnom" Spider-Manu prodana je prošle godine u Sjedinjenim Državama za rekordnih 3,36 milijuna dolara. No to je ekstrem. Cijena neke "normalne" projekcije table kreće se oko tisuću eura, kada je riječ o stranim, primjerice, francuskim autorima. Igor Kordej je, nažalost, preplavio tržište pa se cijena njegovih tabli kreće oko 100 do 150 eura. No jedna naslovnica Esada Ribića s njegovim Lokijem košta deset tisuća dolara. Cijene variraju i nema nekog pravila. Jednog Princa Valianta ne možete kupiti bez 12 tisuća eura, no to ne znači da sam svoga platilo toliko, kupio sam to u vrijeme kada se cijena kretala oko nekoliko stotina eura. U zadnjih deset godina cijene su strašno narasle. Nisam nikad podizao kredit, sva sreća imam dobro plaćen posao, ali nekad sam za pomoći u troškovima znao "podizati" cijelu obitelj. Tek kada sam riješio egzistencijalne probleme svoje djece, bacio sam se u tu nimalo jeftinu priču i zato je moje kolekcionarstvo krenulo tek iz 2000. godine, a ne prije.

Koliko kolezionara postoje u Hrvatskoj, je li to raširen hobi?

Kolezionara gotovo da i nema, mislim da ih ima desetak koji skupljaju. Postoje kolezionari koji skupljaju Zagora, a mnogi se hvale i Alan Fordom, kojeg imate oko 450 komada, i ta kolekcija, uredno sačuvana, vrijedi oko 12 tisuća eura.

Koje su vaši omiljeni stripovi i njihovi junaci?

Oduvijek sam, prije svega, volio Princa Valianta, koji je obilježio moju mladost i moje najdraži strip, ali volim i Harolda Fostera i Blueberryja, Asterixa Goscinyja i Uderza. Od domaćih volim stripove Julesa Radilovića, kojemu sam bio i skrbnik brinući o njemu 20 godina do smrti te od njega naslijedio autorska prava na njegove stripove i cijeli njegov opus je kod mene. Volim i Žarka Bekera i Ota Reisingera. Moji omiljeni francuski autori su Paul Gillon i Jean Giraud, od talijanskih autora volim Dina Battagliu, Sergio Toppija, Guida Crepaxa i Huga Prata. Kao student obožavao sam Alana Forda.

Tko su fanovi stripova, postoje li kakav prototip zaljubljenika u ovu vrstu umjetnosti? Koje branše su zastupljene?

Rekao bih sve. Iznenadio sam se koliko ih ima među prirodoslovima, koliko mojih kolega fizičara voli strip. Neki od njih radili su sa mnom na Institutu za medicinska istraživanja, gdje sam radio deset godina, a da to tada nisam znao.

Zašto je strip danas podcijenjen

čak i od nekih izdavača i naručitelja?

Podcijenjen je zbog tržišta koje nije dovoljno veliko da bi se isplatilo, sasvim sigurno ne zbog kvalitete. No, za razliku od autora stripa, tri velika izdavača u Hrvatskoj žive dobro i svaki njihov naslov znači 300 do 500 prodanih primjera albuma. Isto tako trude se i u Srbiji i Sloveniji.

Kako tumačite što na novinskim stranicama nema više stripa?

Nisu potrebni, zauzimaju prostor, a ne donose nove čitatelje, to je jedino objašnjenje. Strip, nažalost, otima mjesto reklamama.

No nove generacije strip-crtića stasaju, sasvim sigurno. Gdje danas mogu stjecati svoje obrazovanje?

Na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu sa sjajnim predavačima kao što je Milan Trenc, Irena Jukić Pranić i Darko Kreč, u Osijeku je Dubravko Matačović. Strip je dugopriznat, još od Vere Horvat Pintarić i njezine misije da strip pomakne s marge interesa u likovnim umjetnostima. Strip nitko više ne negira kao manje vrijednu umjetničku formu.

Kakvo mišljenje imate o strip-sceni u Hrvatskoj. Tko su naši najbolji strip-crtići?

Sasvim sigurno to je Igor Kordej, koji u Francuskoj nije nimalo slučajno proglašen Vitezom reda umjetnosti i književnosti, zapravo, možemo se pohvaliti s dva viteza: Kordejem i Davorom Štambukom, dok u Hrvatskoj, u smislu nagrada i priznanja, gotovo da nitko i ne mari za njih. Tu su i Dubravko Matačović i Esad Ribić, oni su najuspješniji. Svakako i Goran Parlov, Dalibor Talajić i Goran Sudžuka, sve su to mlađi autori koji sada uglavnom rade za strana tržišta, a neki su se nažalost i odselili.

Kakav položaj hrvatska strip-scena zauzima u svjetskim okvirima, gdje smo na svjetskoj karti stripa?

Mi smo posebni. Objasniti će na primjeru francuske škole, koja je vrlo ujednačena, tamo nema te raznolikosti. Svaki je naš autor neobičan i specifičan, ne možete ih podvuci pod neku školu. Imaju svoj izraz i stil i po tome ih, po njihovu crtežu, možete prepoznati još od Maurovića do danas. Nažalost, nema puno scenarista, još je jedino Darko Macan preostao i on će se sigurno uvrstiti u velikane scenarija, ali crtaci se razlikuju. Mi smo sigurno na vrhu kvalitete. Hrvatski strip nije toliko cijenjen, ali naši malobrojni crtači cijenjeni su itekako i kada bi u Hrvatskoj imali dobar i pošteno plaćen časopis uz dobru organizaciju, kao nekad Plavi vjesnik, oko kojeg su se okupili najbolji crtači, gdje bi im bio kraj.

Strip je u Hrvatskoj podcijenjen zbog malog tržišta, ali sasvim sigurno ne zbog kvalitete", kaže Novaković

"Strip je u Hrvatskoj podcijenjen zbog malog tržišta, ali sasvim sigurno ne zbog kvalitete", kaže Novaković

TOMISLAV TOPIĆ

Mi se u Hercegovini ravnopravno nosimo s produkcijama u regiji

Direktor Tomislav Topić govori o 24. Mediteran Film Festivalu, koji se od 10. do 14. listopada održava u Širokom Brijegu, o velikom broju filmova domaćih autora te o filmu "Kipar iz Graba", koji je sam režirao, a koji će tijekom festivala doživjeti premjeru.

COOLTURNI
RAZGOVOR

razgovarala
Katarina Marijanović

Granice se pomiču, tako i ovo izdanje Mediteran Film Festivala nosi rekordan broj prijavljenih filmova?

Filmovi koji konkurišu za nagrade žirija podijeljeni su u dvije kategorije, kratke i dugometražne dokumentarce. Tematski festival nije određen, ali uglavnom je riječ o pričama koje danas tiče "malog" čovjeka na svim razinama življenja, od migrantskih nedražaca do suočavanja s vlastitim "demonima" prošlosti. Filmiskim prijavljivanjem većina autora ukazuje na neophodno buđenje svijesti o svemu, kako da svaki gledatelji filma ipak razmisli tko smo, kamo idemo i što nas eventualno može zadesiti. Program u konkurenциj standarno je snažan i u smislu odabira različitih tema i u smislu estetike, odnosno umijeća filmovanja.

Kako biste sadržajno predstavili ovogodišnji MFF?

Sadržajno je dosta sličan pretходnim festivalima s tim da se ovogodišnji može pohvaliti s dosta naslova domaćih, lokalnih autora. MFF je izravno i neizravno utjecao na edukaciju i proizvodnju nekih filmova, tako da smo ponosni što smo velikim zalaganjem postali dio kinematografije BiH i da se ravnopravno nosimo s produkcijama u regiji.

Domaći film zasigurno će biti glavna tema ovogodišnjeg festivala. Naime, premijerno prikazujuete deset filmskih ostvarenja.

Malo je prostora da predstavimo svaki film, ali već iškusni lokalni autori pokazuju umijeće filmovanja odabirom tema strukturirajući filmove na kreativnom i vizualnom nivou u snažnu cjelinu filmskog djela. Raznim tehnikama u animaciji postižu čaroban svijet filma u nastojanju da umjetničkim prijavljenjem

nekad imate ekskluzivu, a nekad vam se ne prijavi neki film koji ste očekivali.

I vi ste autor jednog od tih domaćih, riječ je o biografskom dokumentarcu "Kipar iz Graba". Zašto ovaj film?

Više je razloga. Da napomenem da se radi o biografskom dokumentarcu o akademskom kiparu Stjepanu Skoki, koji sam počeo raditi prije tri godine. Skoko je zanimljiva osoba i, kako kaže u filmu njegov profesor Stipe Sikirica, uvek je imao kuraže, u prijevodu hrabrosti za život i umjetnički rad. Upravo sam je i ja osjetio kod Skoke i napravili smo taj film. Jedan od razloga je da želim da se umjetnici iz Hercegovine filmski ovjekovječe jer, evo, na neki način ta zadača pripada nama malobrojnima koji se bavimo filmom u Hercegovini. S malim budžetom, ali s ekipom kojoj je također stalo do ovakvih priča, uspjeli smo. Nadam se da je ovo početak filmskog niza o hercegovačkim umjetnicima.

Kako biste ocijenili stanje u kojem se trenutačno nalazi domaća filmska industrija? Koji su najveći izazovi?

Problemi su stalni, ne rješavaju se, stalno se komplikira nešto, a opet s druge strane rade se filmovi koji osvajaju najprestižnije nagrade i rade se najbolji festivali u regiji. Teško je to objasniti, možda bolje funkcioniрамo kad je ovako stanje u smislu financiranja filmske proizvodnje i potpore za ostale filmske djelatnosti. Možda bi se izgubila draž i borba da sve funkcioniра kako treba, takav nam je mentalitet. Izazov je steći uvjete da ljudi normalno rade u filmskoj industriji jer nas nema puno i nije to neki velik novac da se pokriju svi zahtjevi producenata.

Što je najteže u organizaciji festivala?

Najteže ga je financirati, također je teško kad vas netko iz organizacije napusti iz razumljivih privatnih razloga po morate popunjavati i tražiti stručne osobe koje te osobe zamijeniti. Ali, evo, skoro četvrt stoljeća iskustva pa smo naučili svladavati prepreke i doista mogu reći, pa gotovo bez greške, odradili 23 festivala.

Mnogi se redatelji i redateljice vjerno vraćaju na MFF s novim filmovima. Kako to doživljavate?

To je vrlo lijepo jer tako doživljavam da je MFF ipak jaka referenca u svijetu festivala dokumentarnog filma.

Već je broj i domaće publike koja prati dokumentarac, je li i to potvrda kvalitete?

Dokumentarac se ravnopravno nosi s igranim filmom, pobijednik ovogodišnje Pule je dokumentarni film. Mislim da i publika to prepoznaće, jer ono što mogu vidjeti kod nas, teško će pronaći na ostalim platformama ili će morati čekati koju godinu da vide ovakve filmove. MFF je zbilja mjesto gdje se mogu vidjeti nekonvencionalni i odlični novi dokumentarci.

Josip Mlakić na ovogodišnjem Mediteran Film Festivalu predstavlja se dvama filmovima za koje je pisao scenarije: "Stigme" i "Putevi kave"

Samoprovani filmski "genijalci" iz Sarajeva guše domaću kinematografiju svodeći filmske fondove na vlastite bankomate

Razgovarala: Katarina Marijanović

Pisac, kolumnist i scenarist Josip Mlakić neosporno je jedan od najprodiktivnijih autora na našim prostorima. Iako neformalno u mirovini, jer više se ne bavi poslom strojara koji je radio posljednjih dvadeset godina, Josip ne miruje. Upravo je iz tiska izišao njegov roman o ratu – "Izgaranje", a on već sad u pripremi ima nekoliko rukopisa koji su spremni za objavljivanje. Također, paralelno radi na nekoliko scenarija. Povod za razgovor s Mlakićem filmovi su "Stigme" i "Putevi kave" za koje je pisao scenarije, a koje premijerno gledamo na ovogodišnjem Mediteran Film Festivalu koji se otvara sutra.

Ove godine na Mediteran Film Festivalu, u programu Domaći autor, po vašem scenariju gledamo dva filma - dugoiščekivane "Stigme", priču o duhanskom putu skupine švercera, te film "Putevi kave" - o još jednom domaćem fenomenu koji je vezan uz šverca.

- Dokumentarni film "Putevi kave" govori o jednom fenomenu koji je obilježio kraj 70-ih i početak 80-ih u bivšoj državi kada je došlo do nestasice kave, što je bila svojevrsna nacija križnih godina koje će uslijediti. Film se fokusira na masovni šverc kave do kojeg dolazi u to vrijeme, što je potrajal sve do polovine 80-ih. Preko tog fenomena film, zapravo, govori o jednom vremenu koje je bilo svojevrsni uvod u krvave devedesete.

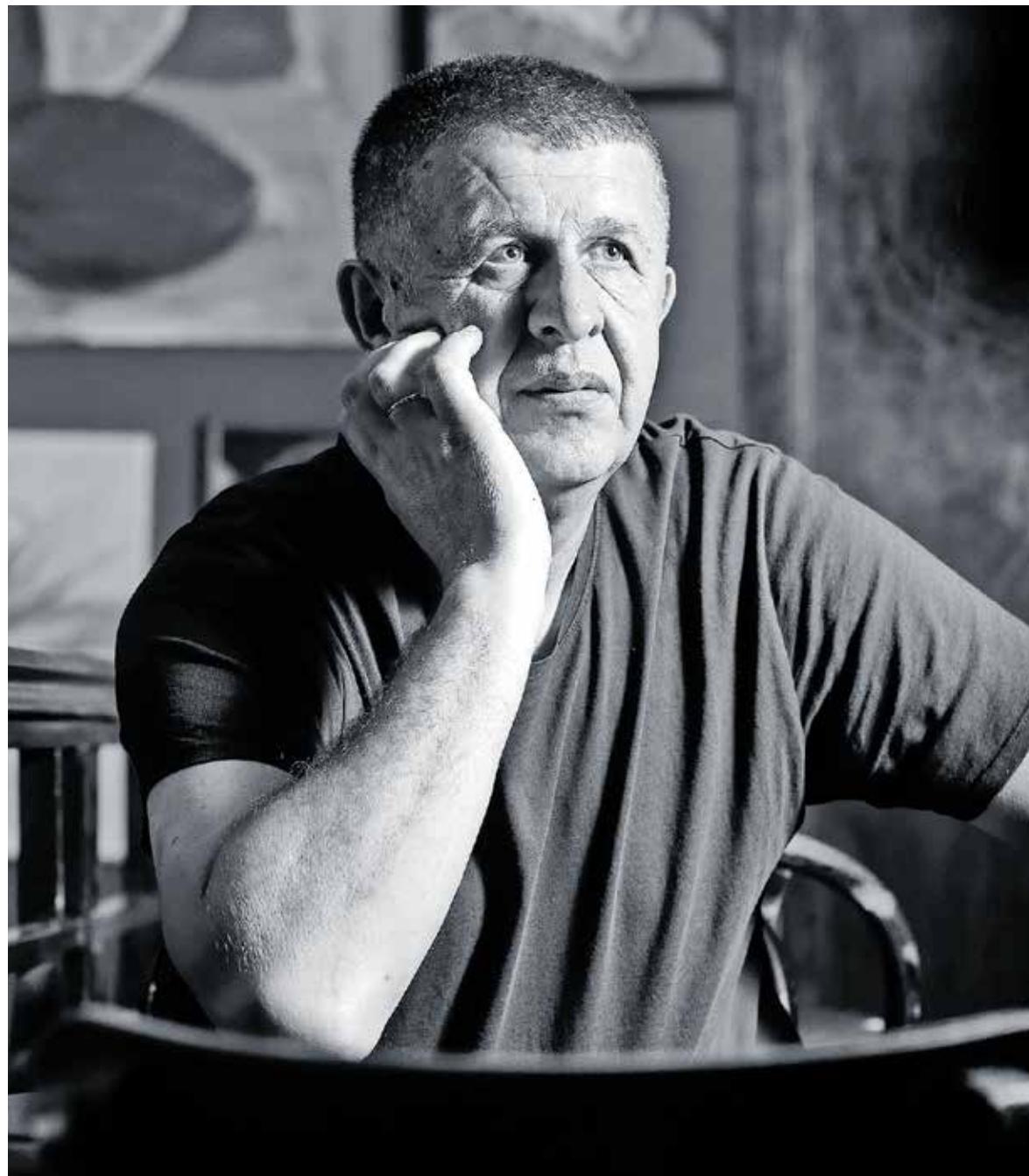
S druge strane, "Stigme" pričaju jednu potpuno drugačiju priču, iako je i tu u prvom planu krijumčarenje, ovog puta duhana, još jednog sličnog fenomena iz nekih drugih vremena. U ovom filmu prvenstveno je riječ o ideološkim stigmama koje su obilježile razdoblje socijalizma, pogotovo vrijeme neposredno nakon Drugog svjetskog rata, kada se i odvija radnja.

Koliko ste bili uključeni u cijeli proces nastajanja ovih filmova? U "Putevima kave" vidimo vas i ispred kamere.

- Scenarist je u procesu nastajanja filma početna karika, čiji je posao dovršen prije samog početka snimanja filma. U oba ova filma stoga sam više sudjelovao kao promatrač sa strane. Ipak, bio sam nešto više angažiran na snimanju "Puteva kave", u kojem sam i jedan od govornika. A možda je u svemu tome bio presudan razlog što je taj film većim dijelom snimljen u Gornjem Vakufu - Uskoplju u kojem živim.

Koliko naši krajevi kriju priču i ima li ih tko uopće pričati, bilo u formi filma ili knjige?

- Stvari po tom pitanju na književnom polju stoje jako dobro. Najprije ču spomenuti Magdalenu Blažević, koja je u Hrvatskoj već renomirana spisateljica. Radnja Magdaleni knjiga odvija se u njezinu rodnom Žepču, a tu je i Glorija Lujanović, koja je ove godine objavila svoju debitantsku knjigu "Otac". Još bih spomenuo Nebojšu Lujanovića, spisatelja i književnog teoretičara rođenog u Novom Travniku, a koji živi u Splitu, i koji se u svojim romanima često dotiče i Bosne.

akademije već više od 15 godina nije došlo neko novo ime. Koji je razlog za to? Jesmo li svi zajedno, i Bošnjaci, i Hrvati i Srbi, jednostavno netaširani? Odgovor je, naravno, negativan, jer su ovi prostori oduvijek davali kreativne i posvećene ljude. Ti mladi ljudi ne mogu doći do izražaja jer ih brutalno sklanjavaju ustranu samoprovani filmski "genijalci" iz Sarajeva, koji posljednje desetljeće guše bosanskohercegovačku kinematografiju svodeći filmske fondove na vlastite bankomate.

Objavljena je vaša nova knjiga "Izgaranje", netipičan mali-velički roman o ratu?

- Netipičan je ponajprije po formi. Roman je sastavljen od 24 samostalne priče koje su kronološki poredane te prati životni put petorice pripadnika HVO-a od rata pa do danas. Također, roman propitkuje stvarnost u odnosu na njezino književno preoblikovanje jer sam u romanu koristio neke istinite događaje iz rata kojima sam, iz poštovanja i pjeteta prema ljudima kojima su se dogodili, a koji su danas uglavnom mrtvi, u potpunosti izmijenio kontekst.

Ratno vrijeme i poraće tema je koja vas zaokuplja i ovog puta - koliko se može crpiti iz ovih tema?

- Mene, ponajprije, zanima suodnos tih dvaju vremena, odnosno koliko su rat i poraće kroz sudsbine mojih likova, koje su uglavnom tragične, uzročno-posljedično povezani. Tu prvenstveno mislim na PTSP, koji je posljedica ratnih zbivanja.

Koje su razlike pri oblikovanju romana i scenarija? Što vam daje veću slobodu ili što vas manje ograničava?

- Mnogo veću slobodu imam kada radim na scenariju. Roman je konstrukcija u kojoj morate voditi računa o brojnim elementima s kojima se prilikom rada na scenariju ne susrećete. Tu ponajprije mislim na jezik, na formu romana, na onaj "unutarjni govor likova"... Uz to, scenarij nije umjetnička forma, već predložak kojemu redatelj daje "posljednju ruku".

U mirovini ste, a s obzirom na to da ste iznimno produktivan autor, pretpostavka je da ne mirujete. Na čemu trenutačno radite?

- Zapravo, nisam u mirovini, ali se više ne bavim poslom strojarskog inženjera, čime sam se bavio više od dvadeset godina. U posljednje vrijeme radim mnogo, uglavnom na romanima. U ovom trenutku imam više završenih rukopisa koji su spremni za objavljivanje. Uz to, paralelno radim na nekoliko scenarija.

Iz tjedna u tjedan komentirate i društveno-politički život. Koliko vas iscrpljuje ova naša svakodnevica?

- Već se dulje vrijeme bavim tim poslom, najprije u Hrvatskoj za tjednik Express, a zatim na portalu Bljesak, tako da čovjek stvori u sebi neke obrambene mehanizme. U suprotnom, bilo koji normalan čovjek morao bi biti duboko isfrustriran našom svakodnevicom.

Umorate li se od pisanja?

- Ne. Bez obzira na jednu rečenicu iz Hemingwayeva romana "Zelena brda Afrike", po kojoj je "pisanje je zivo ozbiljna stvar".

JOSIP MLAKIĆ: U posljednje vrijeme radim mnogo, uglavnom na romanima. U ovom trenutku imam više završenih rukopisa koji su spremni za objavljivanje. Uz to, paralelno radim na nekoliko scenarija

Dokumentarni film "Putevi kave" govori o jednom fenomenu koji je obilježio kraj 70-ih i početak 80-ih u bivšoj državi kada je došlo do nestasice kave

Gotovo frapantno djeluje podatak kako sa Sarajevske filmske akademije već više od 15 godina nije došlo neko novo ime. Koji je razlog za to?

Koji je vaš film na koji ste, ako se to tako može reći, najponosniji?

- To su filmovi koje sam radio s Kristijanom Milićem - "Živi i mrtvi" i "Mrtve ribe". Ako bih morao izdvajati bilo koji film na kojem sam radio, to je nesumnjivo Milićev film "Boži gnjev", nastao po mojoj scenariju, čiji se dovršetak očekuje za nekoliko mjeseci.

Redatelj i filmska ekipa s kojom biste željeli suradivati?

- Tu ste me malo zatekli. Kada bih morao birati, moj prvi izbor bio bi David Simon, kreator genijalne HBO-ove serije "Žica", uključujući i

Mnogo veću slobodu imam kada radim na scenariju. Morate voditi računa o brojnim elementima s kojima se prilikom rada na scenariju ne susrećete

glumačku ekipu koja je sudjelovala na tom projektu, a radi se uglavnom o manje poznatim glumcima.

Već dugi niz godina ste uz Mediteran Film Festival. Od člana žirija do autora koji je imao velik broj filmskih prikazanih na festivalu. Što je, po vašem mišljenju, značaj jednog ovakvog festivala?

- Teško je na ovako malom prostoru pobrojiti zbog čega mi je ovaj festival važan. Ovaj put ču spomenuti samo MFF-ovu filmsku školu za mlađe, koja se pokazala kao dragocjeni inkubator filmskih talenata, što će u dogledno vrijeme, vjerujem, doći izražaja, ako već nije i došlo.

Kako vidite stanje u domaćoj filmskoj industriji danas?

- Gotovo frapantno djeluje podatak kako sa Sarajevske filmske

Glumica Ornela Vištica članica je žirija za kratki dokumentarac na 24. Mediteran Film Festivalu

Glumci su danas potrebniji nego ikada kako bi ukazali na anomalije društva

Razgovarala: Katarina Marijanović

Mostarska glumica Ornela Vištica članica je žirija za kratki dokumentarni film na 24. Mediteran Film Festivalu koji se otvara sutra. S njom su u žiriju još i mlada splitska redateljica Karmen Obredal te slovenski filmski redatelj Igor Zupe.

Je li izbor glume bio jasan ili je bilo određenih sumnji?

- Nisam nikada sumnjala u sebe. Svaki slobodan trenutak provodila sam govoreći i vježbajući poeziju. Mnogima se to činilo kao gubljenje vremena, ali ja sam se tako izražavala u odrastanju. I s 12 godina glumica Tatjana Feher mi je na natjecanju dodijelila nagradu za pjesmu "Ti koja imate nevinije ruke" od Vesne Parun. Tatjana je bila posljednja studentica Branka Gavelle, rođena Zagrepčanka koju je život odveo u Mostar, da bi mnogo godina nakon toga jednu djevojčicu s monologom od Krleže pripremila za Zagreb. Sjećam se da je plakala kad sam joj rekla kako sam primljena na glumu. Svoj doprinos na mom putu imao je i Ivo Škarić, hrvatski akademik i jezikoslovac. Oni su bili vjetar u leđa, ljudi koji nisu više s nama, ali su itekako usmjerili moj put i ne mogu ih zaboraviti. Jednako kao i Dragana Despota, koji je bio tu za svaki savjet i podršku. Uvijek sam mu zahvalna.

Uloga koju biste, za sada, izdvojili kao jednu od onih prekretnica u vašoj karijeri?

- Uloga Marijane Margetić iz Krležina "Vučjaka", koju sam igrala na prijamnom ispitu, bila je prekretnica. To je i dalje uloga koju bih željela odigrati do kraja.

Kakav je položaj glumica i glumaca u Hrvatskoj danas? Što su, po vama, neki od najvećih problema?

- Ima jedna super pjesma od Tomislava Durbešića, profesora na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, koja kaže kako su glumci uvijek bili prezreni od vlasti. Kako su vikali "moja plaća", ne znajući kako

Završavam studij Međunarodni odnosi i diplomacija. Budem li mogla, voljela bih učiniti nešto u pogledu kulturne diplomacije

Uloga Marijane Margetić iz Krležina "Vučjaka", koju sam igrala na prijamnom ispitu, bila je prekretnica. To je i dalje uloga koju bih željela odigrati do kraja

Moja inspiracija su ljudi. Različiti, a često sam i sama kamera za ljude. Od glumica volim Juliette Binoche, Meryl Streep, Jodie Foster

sami sebe placaju igrom, živcima i strašcu te da prijezir cijelog svijeta ukidaju scenskom vlašću. Za zdravije i bolje društvo glumci su danas potrebniji nego ikada kako bi ukazali na anomalije. Bez kulture teško i jedno društvo može egzistirati.

Najveći izazov do sada?

- Pa možda što sam mlada uletjela u veliku televizijsku mašineriju.

Autor ili kazališna kuća čiju biste ponudu prihvatali na prvu, bez razmišljanja?

- Već nekoliko godina članica sam Satiričkog kazališta Kerempuh. Lijepo se pazimo i za svaku ozbiljniju ponudu prvo bih razgovarala s Kerempuhom.

Najdraža glumica i najveća inspiracija?

- Moja inspiracija su ljudi. Različiti, a često sam i sama kamera za ljude. Od glumica volim Juliette Binoche, Meryl Streep, Jodie Foster.

Film, kazalište ili oboje?

- Kazalište je moja velika i prva ljubav, a film mi može odvuci sate i sate, kao i dobra knjiga. Recimo, mogu sto puta pogledati "Tko pjeva, zlo ne misli", "Mandolinu kapetana Corellija" ili "Balkanski špijun". Varam "Mističnu rijeku" i sve nastavke Coppolina "Kuma".

Trenutačno završavate studij Međunarodni odnosi i diplomacija na Međunarodnom sveučilištu Libertas u Zagrebu. Što vas je privuklo ovom pozivu?

- Obrazovanje, znanje. I ako budem mogla, voljela bih učiniti nešto dobro za društvo u pogledu kulturne diplomacije.

Projekt na kojem trenutačno radite?

- Trenutačno igrat predstave u matičnom kazalištu, a nedavno sam završila snimanje serije "Ja chef" u Sloveniji s epizodnom ulogom. Obavljam neke sitnije angažmane koji me vesele, mnogo putujem, pišem i imam još jedan ispit do kraja.

MFF 2023.: Sutra počinje 24. izdanje Mediteran Film Festivala

Na otvaranju igrani film "Stigme", u srijedu program "Domaći autori"

Frano Vukoja

Sutra (utorak) u kinu Borak u Širokom Brijegu u 20 sati počinje Mediteran Film Festival 2023. Nakon svečanog otvaranja bit će upriličena premjera igranog filma "Stigme" redatelja Zdenka Jurilja po scenariju Josipa Mlakića. Film se bavi univerzalnom temom ideološkog stigmatiziranja. Radnja je smještena u zapadnu Hercegovinu u turbulentno razdoblje nakon Drugog svjetskog rata. Govori o pustoši koju u jednoj tradicionalnoj sredini ostavljaju ideološka sučeljavanja, što kulminira tijekom jednog duhanskog puta švercera duhana. Uloge u ovom filmu ostvarili su Ivo Krešić, Bojan Beribaka, Miro Baranjak, Ivan Skoko, Mario Knezović i Robert Pehar. Druga festivalska večer posvećena je domaćim filmskim autorima. Program "Domaći autori" u srijedu u kinu Borak

otvorit će film "Zidine" redatelja Ive Čolaka i Marka Mikulića. Ovo je priča o trojici ostarjelih logoraša koji su odlučili snimiti film o onome što su proživjeli u logorima u Dobrovinskom ratu u BiH. Program će biti nastavljen dokumentarcem redatelja Tomislava Topića "Kipar iz Graba". Film prati kipara Stjepana Skoku, rođenog u selu Grabu kod Ljubuškog, njegovo školovanje i rad koji karakterizira veliki stupanj autorske invencije. Potom će biti upriličena projekcija filma "Brzi" redateljice Karmen Obredal.

U filmu će gledatelji upoznati čovjeka s najviše prijatelja na svijetu, predstavnika hercegovačke estradne scene Stanislava Puljića - Brzog. Bit će prikazan i dokumentarac "Putevi kave" redatelja Mirka Pivčevića, koji se bavi temom šverca kave u vrijeme druge polovine 70-ih i početkom 80-ih godina prošlog stoljeća. Kratki film redatelja Zdravka Terkeša "Noć od srebra i zlata"

prikazuje narkomana u krizi koji provaljuje u bogati građanski stan. Mladi širokobriješki redatelj Tvrto Bubalo također se u svom radu dotiče priče o ovisnosti o drogama. Njegov film "Sutra je novi dan" istražuje izazove s kojima se suočavaju medicinski radnici u zajednicama dok pokušavaju pomoći onima koji se bore s učincima konzumacije i prekomjerne uporabe narkotika. U programu "Domaći autori" dva su animirana filma - "Svrha" Tvrta Karačića i "Nada" Pere Petrušića koji prati djevojčicu Nadu i vrijeme Hercegovine od 1907. do 1922. godine. U ovom crticu, nagrađenom na festivalu u Cannesu, pridaže se poseban značaj djelu fra Didaka Buntića. U natjecateljskom dijelu programa bit će prikazano 10 dugometražnih i isto toliko kratkometražnih filmova autora iz cijelog Mediterana. O festivalskim nagradama odlučit će međunarodni žiri, ali i publika u kinu Borak.

Film

Nove filmove
recenzira
filmska kritičarka
Jelena Ružić

Odličan cjelovečernji debi Zdenka Jurilja o vječnoj temi: grijesima naših očeva

IMDb
Metascore
Večernji list

1 Stigme (Mediteran Film Festival)

Knjige

piše Bojana Radović

I mi vidimo Sinatru kako tužan i zabrinut puši na terasi u Osijeku

Često knjige u kojima autor govori o prošlosti koju je sam proživio volimo nazivati nostalgičnim zapisima. Nerijetko za taj epitet imamo i razloga, ali "Brodovi nad gradom" Nenada Rizvanovića (Naklada Ljevak, urednica Dubravka Zima, 17,90 eura) ne spadaju u takvu literaturu. Da, Rizvanović piše o nekom Osijeku koji odavno ne postoji, piše o gradu u kojem se rodio, proveo djetinjstvo i mladost, ali on to čini na posve drukčiji, krajnje dojmljiv način.

Kroz njegovu priču promiču članovi njegove obitelji, a pred čitateljem se odvija obiteljska povijest u koju posve lako povjeruje čak i onaj tko o tim vremenima i tom gradu ne zna baš ništa. Tu je i obilje drugih likova; kroz njegovu priču promiču susedi, prijatelji, šira obitelj..., i automobili su gotovo ljudi, a tu su i davno zaboravljeni sportaši, graditelji, osvajači...

Taj neobičan miks vremena, koji se proteže od turskih osvajanja, preko doba neposredno nakon Drugog svjetskog rata, pa sve tamo negdje do sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada su sve društvene i osobne iluzije već bile raskrinkane, krajnje je privlačan. Zanimljiv za čitanje i nimalo zbujući. To 'šaranje' kroz epohe i razvojne etape jednog grada (kao i jednog čovjeka) zapravo ponajbolje otkriva način na koji se voli (a pomalo i mrzi) grad.

Zbog toga čitatelj nužno pomisli na neki svoj grad, svoje ulice, svoje poljupce... prihvaća da je svaki grad obilježen nečijim odrastanjem, baš kao što je i svako odrastanje obilježeno nekim gradom, ulicama, mostovima, livadama. U konačnici lako je povjerovati da i odrastanja i gradovi nužno završavaju u intimnom prostoru svakoga od nas. Zato i jest tako lako vjerovati da je sam Frank Sinatra jednom bio u Osijeku, ne kako bi u njemu pjevao, nego kako bi posjetio bolesnog prijatelja. I čini nam se da ga i mi vidimo kako nervozno i tužno puši sjedeći na terasi hotela Royal, dok ga za susjednim stolom čuvaju valjda prvi tjelohoditelji koje je Osijek ikada vido.

II // 8

Povjesna drama, BiH, 72 min
Režija: Zdenko Jurilić
Glumci: Ivo Krešić, Bojan Beribaka

Usvojoj pripovijetki "Čaša" Ivo Andrić zapisao je "ovdje se dram radosti dušom plaća" ističući kako u malim, duhom skućenim sredinama jednostavno nema mjesta ni prostora ni razumijevanja za osobu koja je sretna, uspješna, radosna. Gledajući "Stigme", dugometražniigrani film Zdenka Jurilja, koji otvara ovogodišnji Mediteran Film Festival u Širokom Brijegu, ta bi se antologička Andrićeva rečenica u koju je stala cijela suština i najbolji opis jednog društva, koje pak nije vezano za mikrolokalitet, pa ni za regiju, nego je poprilično općenit, mogla parafrasirati i kao "ovdje se dram drugačijosti dušom plaća".

Film "Stigme" donosi jednu poznatu priču, onu o grijesima naših očeva. Trebaju li ih potomci plaćati? I do kojeg koljena i koje generacije oni

moraju stajati kao sjena, mrlja, ožiljak, zarazna bolest, kao guba? Kao - stigma? Ta je vječna tema, uvijek primamljiva za analizu i ekranizaciju, ovđe ispričana kroz priču o švercerima duhana. Radnja filma odvija se netom nakon Drugog svjetskog rata, negdje u zapadnoj Hercegovini. Poprilično nemirno doba u kojem ni na vidiku nema dana kada će se društveno-politička situacija stabilizirati. S jedne strane tu su komunisti, koji su na vlasti, a s druge su tzv. škripari, odnosno "ustaški zeleni kadar". Naron u tom dijelu bivše Jugoslavije više naginje potonjima, a sve što ima veze s onima koji prihvaćaju novi državni ustroj shvaćeno je kao apsolutno зло. Nešto za što nema oprosta. I za što neće biti oprosta, čini se, ni njihovim pokoljenjima. U tom i takvom okruženju imamo Dragana, sina oznaša Mile. Zbog neimaštine i gladi te egzistencijalnih problema Dragan kreće sa švercerima duhana na put (inače, o tome kako su ti putevi izgledali i što je to značilo za taj narod sjajno pokazuje film čiji scenarij također, kao i scenarij "Stigmi", potpisuje Josip Mlakić).

Nada se pritom da nitko od njih neće otkriti tko je on zapravo. Točnije, ne tko je on, nego čiji je on, zapravo. Napetost koja je prisutna tijekom cijelog filma pametno i suptilno, ali opet taman toliko da učini znatnu razliku, pojačava glazba s potpisom Gabrijela Prusine. Da se sluša bez ikakva konteksta, dakle, bez vizualne pratnje, stvorena je i aranžirana tako da jednostavno mora probuditi emociju (a nije li upravo to smisao?).

Zbog autohtonog govora, ali i sveukupne izvedbe ove mini glumačke postave (Ivo Krešić, Bojan Beribaka, Miro Barnjak, Ivan Skoko, Mario Knezović, Robert Pehar) ovaj uradak o švercanju duhana, koji je puno, puno više od toga, uvelike jača gledateljsko povjerenje. Jednostavno, o svakom se segmentu filma vodilo računa. Spoj glume i autohtonosti, glazbe, kostimografije i scenografije, razrađenog scenarija i jasne režije s umjerenom i nepretencioznom dozom artizma, ali i fantastična crno-bijela kamera Mirka Pivčevića čine jedan dojmovno zaokružen i tehnički sjajan filmski paketić.

2 Sutra je novi dan (MFF)

Kratki, BiH, 15 min
Režija: Tvrko Bubalo
Glumci: Ivo Krešić, Filip Lukenda

Jedna od najpopularnijih prvih tema mladih autora tema je - droge. Daje prostora za dramsku gradaciju i plodno je tlo za tkanje priče. U "Sutra je novi dan" ta je priča ispričana kroz prizmu medicinskih djelatnika i njihova nošenja s ovisnicima, posebice u malim sredinama. Mračna atmosfera bila bi potpunija s glazbom u pozadini, ali obostrana nemoć i očaj - i ovisnika i liječnika - u ovim situacijama vrlo su eksplicitno prikazani.

3 Noć od srebra i zlata (MFF)

Kratki, BiH, 11 min
Režija: Zdravko Terkeš
Glumci: Dražen Pavlović, Danica Džidić

"Noć od srebra i zlata" Zdravka Terkeša zgodan je naslov kratkog metra. Provalnik, narkoman, lopov, osoba koju bi društvo (s razlogom?) osudilo, u neočekivanom se trenutku pretvara u osobu koju bi silno hvalilo društvo (opet, s razlogom?). U desetak minuta i s ograničenim sredstvima, spretno je i koncizno, sažeto i jasno ispričana jedna od vječnih tema koja može stati pod krilatricu - ne sudi, da ti ne bi bilo suđeno.

II // 6.5

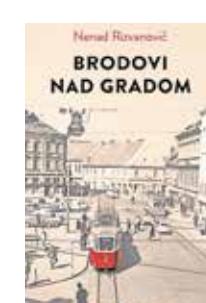
4 Putevi kave (MFF)

Dokumentarni, BiH, 27 min
Režija: Mirko Pivčević

Kava. Možda jedini napitak koji je puno više od napitka. "Putevi kave" ne daje samo zanimljive činjenice vezane za fenomen kave, a koje su zgodno dijagonijski predstavljene, nego donose priču o jednom minulom vremenu i dobu nestasice tijekom kojeg nije moglo drukčije, nego je - švercati. Vrijedno istrgnuće iz zaborava za one koji se sjećaju i još vrednije (i jako zabavno!) učenje za one koji nisu živjeli u tom vremenu.

II // 7.5

Roman o Osijeku:
Autor: Nenad Rizvanović;
Naklada Ljevak, 17,90 eura

Stjepan Skoko, umjetnik kojemu je posvećen film "Kipar iz Graba", a koji ima premijeru večeras na 24. Mediteran Film Festivalu

Uvijek se blago začudim kada vidim kako me drugi vide

Razgovarala: Katarina Marijanović

"Bila mi je zanimljiva pomisao da će se još netko, osim mene, baviti mnome", komentira akademski kipar Stjepan Skoko ideju da se o njegovu umjetničkom putu snimi dokumentarni film. Tu je ideju do realizacije doveo Tomislav Topić, inače direktor Mediteran Film Festivala, i režirao film "Kipar iz Graba" koji će premijerno biti prikazan večeras u 20 sati u kinu Borak.

Jeste li pogledali film i kako ste zadovoljni načinom na koji vas prikazuje?

- Film još nisam gledao u cijelini, samo u segmentima. Uvijek se blago začudim kada vidim kako me drugi vide.

Kako ste uopće reagirali na ideju da se o vama snimi film?

- Nakon nekoliko godina nagovaranja redatelja i scenarista Tomislava Topića, pristao sam da se snimi dokumentarac. Bila mi je zanimljiva pomisao da će se još netko, osim mene, baviti mnome.

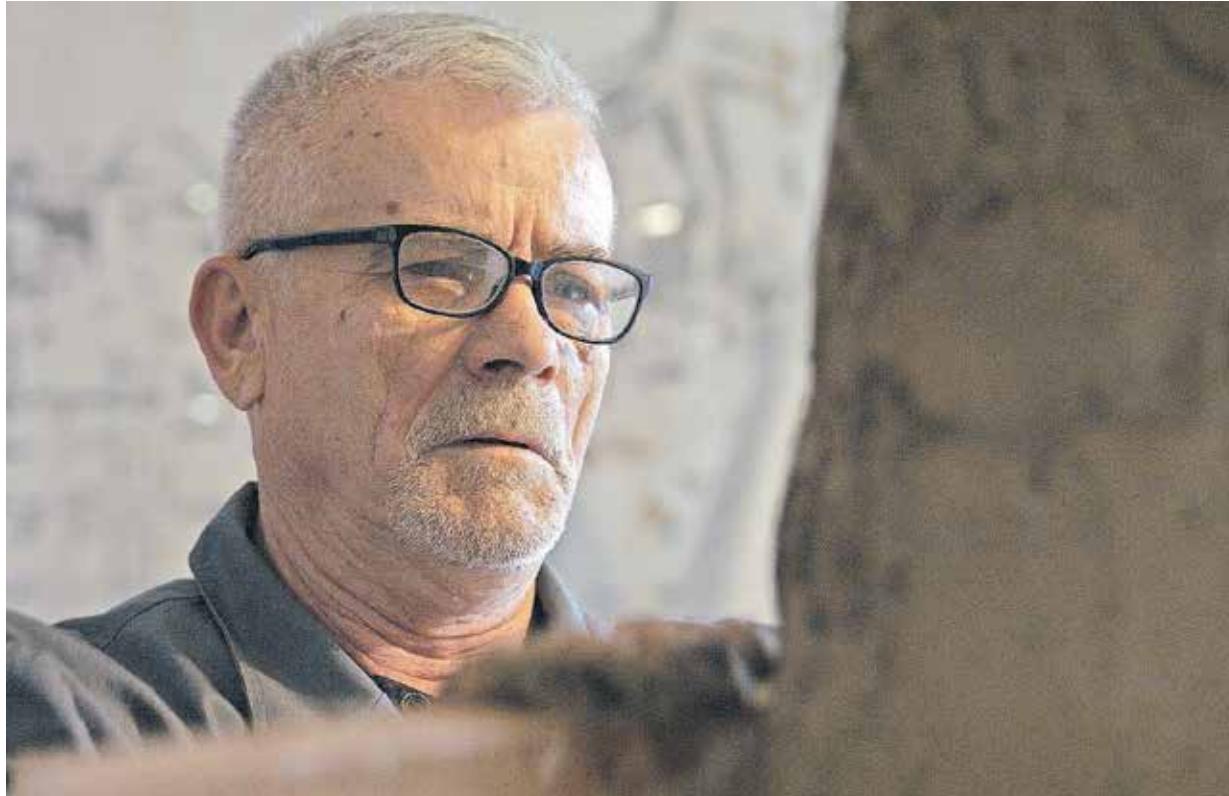
Jeste li imali neke uvjete koje ste prije samog snimanja stavili pred filmsku ekipu?

- Ništa posebno. Najvažnije mi je bilo da ekipa iz Kadar produkcije, zajedno sa mnom, proces rada na filmu doživi kao kreativni izazov i povod za neka nova iskustva i druženja. Ako je proces rada kreativan i ispunjavajući, onda ni rezultat ne može biti loš.

Slažete li se da će veći dio javnosti ovim filmom upoznati nekog novog Stjepana Skoku?

- Ne znam koliko su poznavali ni onog starog, ali, u svakom slučaju, upoznat će neke nove segmente moga rada i osobnosti. Dokumentarac je zahvalan format za prikazivanje nečijeg lika i djela.

U filmu vas pratimo i za vrijeme realizacije spomenika "Domagojeva lada". Na koje svoje djelo ste, ako se

to može tako reći, najponosniji?

- Odgovor na ovo pitanje je kao da pištate majku koje joj je dijete najdraže. Svako se dijete i svako djelo voli na poseban način.

U jednom trenutku u filmu gorovite kako su kreativci posebna priča – moraju se zaustaviti i zabilježiti određenu priču, trenutak.

- Kreativnost je način življenja. Život je najkreativniji proces. Kreativci žive život punim plućima, a rekreativci se zabavljaju

Kreativnost je način življenja. Život je najkreativniji proces. Kreativci žive život punim plućima, a rekreativci se zabavljaju

zvanima" ne vidim ništa mjerodavno za ocjenjivanje bilo kojeg moga djela, pa tako ni biste Dragana Čovića. Posredan odgovor na vaše pitanje mogao bi se dati kroz kritički osvrт Elme Ljubčić: "Bez stručne kritike nema ni kulturne ni umjetničke scene u BiH" objavljen na portalu Al Jazeera. Tekst je neka vrsta intervjua s umjetnicima i književnicima koji žive i rade u Sarajevu. Ono što se govori u tom tekstu smatram mjerodavnim za kulturnu i umjetničku

Vrijeme studiranja bilo je moje najsretnije i najbezbržnije životno razdoblje. Zagreb je tih godina bio prepun zanimljivih mesta na kojima ste sa zanimljivim ljudima mogli ostajati do ranih jutarnjih sati. Svaki put se nešto novo događalo i uvijek je u tome bilo neke spontanosti i neopterećenosti. Danas je drugo vrijeme, a i ljudi su drukčiji. A umjetnost je uvijek dijete svoga vremena.

Predstavljat ćete Bosnu i Hercegovinu na 60. Venecijanskom bijenalu suvremene umjetnosti 2024. godine s umjetničkim djelom "Mjera mora".

- O tom-potom. Dodite na Bijenale, nećete požaliti. Ako vam se djelo i neviđe, barem ćete uživati u ljepotama Venecije.

Nakon Venecije što je u planu?

- Novi ciklusi, nove skulpture i niz novih životnih i kreativnih iskustava.●

Večeras (srijeda) na Mediteran Film Festivalu filmovi domaćih autora o logorašima, umjetnicima, švercerima...

Sedam filmova širokobrijeških filmaša potvrđuje činjenicu da je Široki Brijeg i grad filma

Frano Vukoja

Večeras (srijeda) u okviru programa "Domaći autori" Mediteran Film Festivala 2023. u širokobriješkom kinu Borak bit će upriličena projekcija osam filmova. Ovu zanimljivu filmsku večer otvorit će film "Zidine" redatelja Ive Čolaka i Marka Mikulića. Film govori o trojici ostarjelih logoraša koji su odlučili snimiti film o onome što su proživjeli u logorima u Domovinskom ratu u BiH. Program će biti nastavljen dokumentarcem redatelja Tomislava Topića "Kipar iz Graba" o životu i radu kipara Stjepana Skoke. Potom će biti upriličena projekcija filma "Brzi" mostarske redateljice Karmen Obrdalj, koji govori o znanom Mostaru Stanislavu Pušiću - Brzom. Bit će prikazan i dokumentarac "Putevi kave" redatelja Mirka Pivčevića, po scenariju Josipa Mlakića, koji se bavi temom šverca kave u vrijeme druge polovine 70-ih i početkom 80-ih godina prošlog

stoljeća.

Bit će prikazan i film redatelja Zdravka Terkeša "Noć od srebra i zlata", koji prikazuje narkomanu u križi koji provaljuje u bogati gradanski stan. Film "Sutra je novi dan" mladog širokobriješkog redatelja Tvrđa Karačića i "Nada" Pere Petrušića iz Čitluka, koji je nagrađen

na festivalu u Cannesu, a koji prati djevojčicu Nadu u vrijeme Hercegovine od 1907. do 1922. godine. U okviru programa "Domaći autori" su dva filma redatelja Zdenka Jurilja - igrački film "Stigme" po scenariju Josipa Mlakića o hercegovačkim švercerima duhana i dokumentarno-igrani film "Tihi skitnica" o životu i djelu velikog slikara i grafičara Virgilija Nevistića, koji će biti prikazan u petak.

Zanimljivo je to da je od deset autora filmova u programu "Domaći autori" čak sedam njih iz Širokog Brijega, koji je u pravom smislu riječi i grad filma (ostala tri su iz Mostara, Stoca i Čitluka).

- Iskustvo stoji iza nas, 24 godine pripremamo ovaj festival i uvijek na stojimo donijeti svježe filmove i proizvoditi naše priče s našim autorima i produkcijama, što smo ove godine uspjeli postići u rekordnom broju - rekao je na tiskovnoj konferenciji Tomislav Topić, direktor MFF-a, na glasivši to kako se jedan mali grad

može podići profesionalnom produkcijom. Robert Bubalo, producent MFF-a, naglasio je to kako je u ovo teško vrijeme kriza, inflacija i rata, kada prva nastrada kultura, bilo posebno zahtjevno isprodručirati i složiti festival te istaknuo:

- Presretan sam zbog domaćeg programa, što imamo prekrasne filmove i možemo s ponosom reći da je ovo najživljija kultura u Hercegovini. Film je kompleksan, morate imati tim ljudi i svaka karika mora funkcioništati. Ovo je kapitalan festival, dolazi na naplatu sve ono što smo se posljednje 24 godine trudili, pokretali tu kinematografiju, koja se sad razgranala, i kroz filmsku školu i filmski odjel na Akademiji likovnih umjetnosti. Široki je doista postao filmski gradić, a kad vidite ovaj program, jasno vam je da je to živahna kultura koja ima smisla i u koju treba još više ulagati.

U konkurenциji za nagrade deset je dugometražnih i isto toliko kratkometražnih dokumentaraca po izboru selektora Zdravka Mustaća. O nagradama će odlučivati šesteročlanini međunarodni žiri, ali i publika u kinu Borak. Na 24. izdanju MFF-a bit će prikazano ukupno 50 filmova, za svakoga ponešto. ●

U prepunom širokobriješkom kinu Borak otvoreno 24. izdanje Mediteran Film Festivala

Vlad Petri, autor filma "Između revolucija" koji se večeras prikazuje na 24. Mediteran Film Festivalu

Sjećam se straha dok sam gledao ubojstvo Nicolaea Ceaușescua i njegove supruge

Moj film predstavlja subjektivnu, žensku povijest dviju država, Rumunske i Irana, koje su eksperimentirale s različitim političkim sustavima, islamskim i komunističkim, u kojima su ljudi postupno slamani od represivnog političkog aparata

Razgovarala: Katarina Marijanović

Film "Između revolucija", snimljen isključivo iz arhiva, održava život i sudbine dviju žena, kolegica i prijateljica s fakulteta, jedne iz Rumunske i druge iz Irana, koje žive u dvama patrijarhalnim društvinama. Riječ je o hibridnom filmu koji miješa arhive i stvarne dokumente s fiktivnim elementima, a u svojoj srži ima korespondenciju između ovih dviju žena. Tekst pisama inspiriran je arhivama Tajne policije i pjesmama dviju važnih spisateljica iz Rumunske i Irana - Nine Cassian i Forugh Farrokhzad, a napisala ga je jedna od najtalentiranijih suvremenih rumunjskih spisateljica Lavinia Braniste. Film će večeras biti prikazan na 24. Mediteran Film Festivalu, što je i povod za razgovor s rumunjskim redateljem Vladom Petrijem.

Kako ste došli na ideju iz ove priče - spojiti dvije revolucije, onu u Rumunjskoj i u Iranu?

- Počeo sam raditi na ovom filmu prije više od tri godine nakon što sam pročitao studiju o stranim studentima koji su živili u Rumunjskoj tijekom komunističkog razdoblja. Njih su me zanimali ljudi koji su krajem 70-ih i početkom 80-ih došli s Bliskog istoka studirati u zemlju poput Rumunske. Tijekom tih godina Rumunjska je vodila politiku otvorenosti prema zemljama koje su bile dio pokreta nezavisnosti, potičući upis stranih studenta u zemlju za gospodarske i infrastrukturne projekte koji su uključivali rumunske radnike i inženjere. Osim općih aspekata, zanimali su me i osobne priče. S majkom sam dugo razgovarao o njezinim studentinskim godinama. Upisala se na medicinski fakultet u kasnini 70-ima. Pokazivala mi je fotografije iz studentskih godina, razgovarali smo o politici, svakodnevnoj životu i njezinim kolegama iz drugih zemalja. Uvijek sam bio znatiželjan kako je Rumunjsku doživljavao autsajder tijekom tih godina, jer je bila komunistička zemlja, toliko različita od kapitalističkih, zapadnih društava. Osim toga, želio sam doznati više o majčinoj rutini, o njezinim nadama i snovima, o svim nedacama koje je žena morala podnijeti u to vrijeme. Također, bio je izazov vratiť se u ovaj društveni pokret koji je promijenio društvo kroz cijelinu. Po mom mišljenju, revolucija protiv šahove diktature u Iranu i one u Rumunjskoj protiv Ceaușescuova režima najvažniji su politički događaji 20. stoljeća.

Bili ste još dijete kada se 1989. godina revolucija u Rumunjskoj, kada su vaša sjećanja na to vrijeme?

- Da, imao sam deset godina kad se dogodila revolucija u Rumunjskoj i sve sam to sa svojom majkom gledao na televiziji, tako da imam dosta živopisna sjećanja iz tog vremena. Sjećam se straha koji sam osjećao kad sam gledao ubojstvo Nicolaea Ceaușescua i njegove supruge. Kamerice su zurnale njihova lica, bilo je to kavijanje povijesti, željeli su ovim prikazima impresionirati ljudi. Uvijek smo gledali te lijepe slike, na kojima su izgledali 20 godina mlađe i sad smo ih vidjeli u toj okrugloj realnosti na početku 90-ih. Njihove priče su bazirane na pričama drugih i istodobno su i o prošlosti, ali i o sadašnjosti. Nije neglasnik na tome kakav je njihov život bio, nego kakav je mogao biti da je ova priča stvarno postojala. Da je ova vezu među dvije žene udaljene tisućama kilometara bila stvarna, bi li bilo moguće da su se stvari odvile ovako? To je kao da smo se odlučili sanjati i zamisliti bolji svijet, ali i bolju budućnost. To je film o pogledu na sadašnjost iz prošlosti i odlučili smo se pronaći ga kroz ove fiktivne karaktere.

Maria i Zahra su fiktivni likovi koje ne vidimo u filmu.

- Da, one su fiktivni likovi, ali istodobno predstavljaju život mnogih žena. Njihove priče su bazirane na pričama drugih i istodobno su i o prošlosti, ali i o sadašnjosti. Nije neglasnik na tome kakav je njihov život bio, nego kakav je mogao biti da je ova priča stvarno postojala. Da je ova vezu među dvije žene udaljene tisućama kilometara bila stvarna, bi li bilo moguće da su se stvari odvile ovako? To je kao da smo se odlučili sanjati i zamisliti bolji svijet, ali i bolju budućnost. To je film o pogledu na sadašnjost iz prošlosti i odlučili smo se pronaći ga kroz ove fiktivne karaktere.

Zašto ste odlučili ispričati priču iz ženskog kuta?

- Ovaj film govori o nadi i snovima, ljudima koji vjeruju u promjenu. Možda i utopiji. Iako se citat poznate iranske književnice Azar Nafisi na početku filma kaže: "Trebaš imati maštu kako bi zamislio budućnost koja ne postoji". Ovaj film je tako i zamisljanju drugih svjetova, u kojima bi ove revolucije uspjеле i u kojima bi se sva nade i snovi transformirali u nešto dobro za društvo. Ovaj film govori i o zavaravanju, prikrivanju svih snova koji nisu ispunjeni i kako volja za promjenom prelazi u nešto gore. On predstavlja subjektivnu, žensku

PISMA SU BAZIRANA na dokumentima jer smo željeli vidjeti kako su pisma uopće pisana u to vrijeme. Bila su cenzurirana, otvarana na granicama, otvarana od Tajne policije. Istraživač i povjesničar Mihai Burcea pronašao je ove dokumente za nas

- Teško je odrediti koji postotak pisama dolazi od Tajne policije, koji ne. Pisma su bazirana na dokumentima jer smo željeli vidjeti kako su pisma uopće pisana u to vrijeme. Bila su cenzurirana, otvarana na granicama, otvarana od Tajne policije. Istraživač i povjesničar Mihai Burcea pronašao je ove dokumente za nas. Ali oni su samo baza, priča je satkana od fragmenta tih pisama, dodali smo mnogo fikcije u svemu tomu. Tu su i elementi poezije dviju feminističkih pjesnikinja Nine Cassian i Forugh Farrokhzad, koje kađu razgovaraju međusobno kao Maria i Zahra, tu su odraci, veze između tih dviju zemalja. U konačnici nam više nije bilo ni važno što je dokument, a što ne. To je film gdje su granice između fikcije i stvarnosti zamagljene i to smo željeli imati od početka.

Život u Rumunjskoj danas je drugačiji, no Iran je još uvijek u vremenu revolucija.

- Film predstavlja eru komunizma koja je u Rumunjskoj svoj kraj doživjela 1989. godine. U konačnici vidimo kako kapitalizam dolazi u Rumunjsku dolaskom Pepsija. Ljudi se bore za robu koja dolazi sa Zapada, iz Amerike. Bio je dug proces tranzicije, a, naravno, i dalje ima ljudi koji su nostalgični za ovim vremenom. Sada živimo u grubom kapitalističkom društvu gdje su nejednakosti između bogatih i siromašnih vrlo izražene. No, ono što se događa u Iranu je drugačije, odnosno ono što vidimo u filmu i dalje je ono što se događa. Režim je isti i kontrolira sve slojeve društva. Kad je Rumunjska bila u komunizmu, vojna ljudi da se bore protiv ljudi iz režima bila je jaka. Sada živimo u kapitalizmu, gdje ne znamo točno što izabratid kad idemo glasovati, nemamo previše opcija, moramo izabrati između A i B, no obje su te opcije iste. Nemamo zaštitični nepristup, i sad se teško ujediniti protiv nečega, imati jaku volju na svim razinama društva. Te stvari su evidentne. Ljudi su pregaženi od onih na vlasti. Vidimo i u filmu ljudi koji prosjeđuju i njihova volja za borbu je drugačija. I solidarnost medju ljudima u to vrijeme bila je mnogo jača.

Jurilj: Radnja filma "Stigme" je švercanje duhana, a temeljna poruka je smisao osvete

Katarina Marijanović

Najmanje smo mjesto s najvećom produkcijom - rekao je Tomislav Topić u utorak, 10. listopada, u prepunom širokobriješkom kinu Borak na otvaranju 24. izdanja Mediteran Film Festivala. Topić je, najavljivajući projekcijuigranog filma "Stigme", istaknuo kako na ovogodišnjem festivalu iz programa "Domaći autori" prikazuju deset filmova, od kojih je njih sedam iz Širokog Brijega.

Zdenko Jurilj istaknuo je kako su "Stigme" nastale u gerilskim uvjetima, zahvaljujući entuzijazmu filmskih dječatnika iz producentske kuće "Kadar", ali i ekipe koju su okupili iz susjednih zemalja.

U ţiriju za kratki dokumentarac, uz mladu redateljicu Karmen Obredalj i slovenskog redatelja Igora Zupéa, o najboljima odlučuje i mostarska glumica Ornela Vištica.

Bit će iznimno teško donijeti odluku koji je to najbolji film jer svaki ima ono nešto po čemu je posebniji od prethodnog. No, zato će publiku Mediteran Film Festivala biti tako ugodno jer svaki od tih filmova ima jaku pouku, a mislim da su to poruke koje nam danas, posebice u ovim vremenima, itekako trebaju - navela je Vištica.

-

To je film ozračja, čisti je minimalizam. Radnja je švercanje duhana, no temeljna poruka je smisao osvete - rekao je Jurilj.

Domaće snage

Scenarist filma Josip Mlakić je uoči same premiere naglasio svoje zadovoljstvo činjenicom da su domaće snage složile jedan ovako kvalitetan filmski program te je naveo kako je upravo ovo, iako je posjetio brojne filmske smotre, temeljna snaga - rekao je direktor festivala.

-

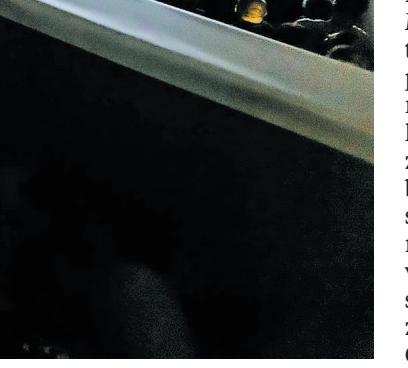
Mislim da sam bio na posljednjem deset Mediteran Film Festivala, jednom sam čak bio i član ţirija u kategoriji za

U ţiriju za kratki dokumentarac, uz mladu redateljicu Karmen Obredalj i slovenskog redatelja Igora Zupéa, o najboljima odlučuje i mostarska glumica Ornela Vištica

-

Pljesak za "Stigme"

Nakon projekcije "Stigmi" publika je

Što je, po vašem mišljenju, najveći začaj ovog filma?

Ovaj film govori o nadi i snovima, ljudima koji vjeruju u promjenu. Možda i utopiji. Iako se citat poznate iranske književnice Azar Nafisi na početku filma kaže: "Trebaš imati maštu kako bi zamislio budućnost koja ne postoji". Ovaj film je tako i zamisljanju drugih svjetova, u kojima bi ove revolucije uspjеле i u kojima bi se sva nade i snovi transformirali u nešto dobro za društvo. Ovaj film govori i o zavaravanju, prikrivanju svih snova koji nisu ispunjeni i kako volja za promjenom prelazi u nešto gore. On predstavlja subjektivnu, žensku

Film takoder govori o zavarovanju, prikrivanju svih snova koji nisu ispunjeni i kako volja za promjenom prelazi u nešto gore. On predstavlja subjektivnu, žensku povijest dviju država, Rumunske i Islamsku republiku Iran imale manje-više isti režim, to

Asja Krsmanović, sarajevska dramaturginja i scenaristica, članica je žirija 24. Mediteran Film Festivala

Nemoguće je u BiH proizvesti dobar igrani film, a da nije nastao u koprodukciji više zemalja

Razgovarala: Katarina Marijanović

Dramaturginja, scenaristica, selektorka. Zapravo, malo je poslova koje Asja Krsmanović u filmskoj umjetnosti nije radila. Ovu godinu je i članica žirija Mediteran Film Festivala, što je bio povod da porazgovaramo o stanju u filmskoj industriji danas, izazovima s kojima se susreće, ali i o pravima žena, rodnom i seksualnom nasilju u našem društvu te razlozima zašto je danas još uvijek iluzorno govoriti o ravnopravnosti.

Kako je tekao vaš put?

- Zapravo, točno onako kako je odredivalo tržište rada. U vrijeme kada sam završila studij dramaturgije nije baš bilo nekog izbora što raditi. Jednostavno smo svi prihvaćali sve poslove koji su nam bili nuđeni. Budući da je i studij koncipiran tako da vas uči pričati priče u različitim medijima, onda nam je to i dalo neku širinu u traženju posla. Ja sam upisala studij u cilju da radim u kazalištu, ali biti vanjska suradnica na kazališnim projektima za nekoga tko se bavi dramaturgijom značilo je doslovno biti na rubu egzistencije, a često je bilo i potpuno nemoguće. Tako je i danas. Iz tog razloga počela sam istraživati i druge opcije i raditi razne druge poslove u domeni kulture. Paralelno sam počela raditi i za Sarajevo Film Festival, bila dramaturginja na dvadesetak kazališnih predstava, pisala scenarije za kratkometražne filmove, radila na filmskim setovima... Pokušala proći što više toga kako bih doznala u čemu sam najveštija, a što je to što mi nikako ne ide od ruke i polako eliminirala sve ono što znam da me suštinski ne zanima, ali i što me zanima, a za što još nisam spremna.

Kakvo je stanje u domaćoj filmskoj industriji danas?

- Dinamično je. Suočeni smo već odavno s nedovoljnim izdvajanjem proračunskih sredstava za film, ali i za druge umjetnosti, a film je, dakako, najskuplja i kako bi se proizvodio, potrebno je potpuno razumijevanje vlasti za stanje u industriji. Danas je gotovo nemoguće u BiH proizvesti kvalitetan dugometražni igrani film, a da nije nastao u koprodukciji nekoliko zemalja. To čini filmske radnike pravim herojima koji u uvjetima koji im i ne idu u potpunosti na ruku uspijevaju postići odlične rezultate.

Vi ste i selektorka Natjecateljskog programa – studentski film na SFF-u. Koje su te teme koje zaokupljaju mlađe autore danas?

- Mlađe autore/ice zanimaju generacijske teme i već je očekivano da ćemo, kada je riječ o studentskom filmu, gledati mnogo filmova o izazovima odrastanja, odnosu s obitelji, vršnjacima, okolinom u kojoj likovi odrastaju. Ipak, njihov autorski odnos prema ovim temama i vještina u pričanju tih priča filmskim jezikom čini da je ova selekcija uvek uzbudljiva, šarolika i dinamična. Sve češće se mladi ljudi bave i temama poput nasilja, stida, nemogućnosti povezivanja s drugim..., ali teško je generalizirati. Svaka filmska priča je jedan mali zasebni svijet.

Sam proces pravljenja filma jako se demokratizira sa sve pristupačnjom opremom. Ne trebaju vam više kamioni opreme da snimite kvalitetan film

Sve češće se mladi ljudi bave i temama poput nasilja, stida, nemogućnosti povezivanja s drugima..., ali teško je generalizirati. Svaka filmska priča je jedan mali zasebni svijet

U cijelom svijetu iluzorno je govoriti o ravnopravnosti. Da nije tako, pola programa Mediteran Film Festivala ne bi postojalo

Iskustvo mi govori da su se mnogo bolje stvari dogodile u ovom sektoru onda kada su ljudi bili solidarni i radili zajedno za opći cilj, nego kada su se svi borili sami za sebe

OVAJ FESTIVAL pratim već dulji niz godina i mislim da je njegov najveći utjecaj u tome što donosi kvalitetan filmski sadržaj u lokalnu zajednicu i otvara dijalog o bitnim temama današnjice

Koliko je domaća filmska scena otvorena prema mlađim, još neafirmiranim autorima?

- Sam proces pravljenja filma se jako demokratizira sa sve pristupačnjom opremom. Ne trebaju vam više kamioni opreme da snimite kvalitetan film. Potrebna vam je originalna ideja i vješto baratanje filmskim jezikom. Potrebno je imati što reći i imati ukusa u tome kako oblikujete priču. Baš to je nešto što mlađi ljudi često i ne shvaćaju. Svaka originalna i kvalitetna filmska priča nađe svoj put do nekog mjesta gdje će se afirmirati. Mislim da je scena otvorena za svakoga, samo što mnogi ne mogu dosegnuti standarde kvalitete i onda misle da je to neki prostor koji je za njih izvan dometa. Potrebno je mnogo učenja i rada na sebi da bi se postigli rezultati, a to je ono što svih ne razumiju. Mislim da svako tko radi i

ima talenta može dobiti priliku i podršku starijih kolega.

Na koji način se promijenila domaća filmska scena u posljednjih nekoliko godina i biste li rekli da su promjene pozitivne?

- Filmska scena je dinamična i ovisi o mnogo čimbenika. Teško je pričati na osnovi nekoliko godina. Mislim da se najveća promjena dogodila u domeni produkcije TV serija. Povećanje proizvodnje ove vrste audiovizualnog sadržaja dalo je filmskim radnicima kontinuitet u radu, stabilnije pozicije kada je u pitanju struka i sigurno mnogo entuzijazma da kreiraju nove projekte, svladavaju nove formate i stječu znanje i iskušto.

Članica ste žirija ovogodišnjeg Mediteran Film Festivala. Što je, po

vama, najveća kvaliteta ovog festivala?

- Ovaj festival pratim već dulji niz godina i mislim da je njegov najveći utjecaj u tome što donosi kvalitetan filmski sadržaj u lokalnu zajednicu i otvara dijalog o bitnim temama današnjice.

Aktivistica ste kad govorimo o pravima žena, a i neke od tema koje ste pokrenuli jesu one o rodnom i seksualnom nasilju u filmskoj industriji. Pokretačica ste i platforme "Nisam tražila". Što se dogada sada s tom platformom i kako biste ocijenili stanje u kojem smo danas?

- Platforma je i dalje aktivna, iako služi zajednici na drugačiji način. Prije smo se trudili pratiti što se sve to događa u regiji po pitanju rodnog zasnovanog nasilja i konstantno donositi novosti. Nažalost, toliko je

stravičnih dogadaja u vijestima svaki dan da jednostavno izgubi smisao, a i veliki je napor za sve nas prolaziti kroz sve to redovito čitajući i izvještavajući...

Ono što se dogodilo u međuvremenu jest da se okupila neformalna skupina žena iz raznih gradova u Bosni i Hercegovini koje su konstantno u komunikaciji i koje reagiraju organizirajući prosvjede i akcije onda kada procijene da to ima najviše smisla. "Nisam tražila" postala je jedna od platformi za širenje njihova glasa. S druge strane, žene u skupini još uvijek pišu svoja iskustva. Neke da traže savjet, neke samo da olakšaju dušu... Situacija je i dalje zastrašujuća sudeći prema statistikama. Kada je u pitanju promjena, ona mora doći iz više smjerova – i zakonskim regulativama i širenjem svijesti. Budući da zakonske regulative nisu u našoj moći, ono što možemo je širiti svijest i nadamo se da će imati nekog učinka.

Je li kod nas još uvijek iluzorno govoriti o ravnopravnosti?

- U cijelom svijetu je iluzorno govoriti o ravnopravnosti. Da nije tako, pola programa Mediteran Film Festivala ne bi postojalo.

Koliko su žene kod nas zastupljene u filmu? I što možemo i trebamo uraditi na tom polju?

- Mislim da jesu, i više nego u mnogim drugim profesijama. Ono što možemo uraditi je olakšati im rad u jednoj profesiji koja je, prije svega, nesigurna, zatim jako iscrpljujuća (rad na setu zahtjeva 12 sati dnevno više mjeseci godišnje), tako što ćemo imati razumijevanje i kolegjalnost kada je u pitanju majčinstvo te potkušati učiniti radnu sredinu više prijateljskom prema djeci. S druge strane, poticaji za žene u filmu su uvijek dobrodošli u vidu nagrada, fondova i slično.

Mogu li kod nas umjetnosti i kultura promijeniti stvari nabolje, postoji li volja među domaćim kulturnjacima ili je kod nas sve svedeno na "goli opstanak" i borbu za sebe?

- Nije sve baš goli opstanak. Mi se bavimo lijepom profesijom, ma kakvi da su uvjeti, i to publike prepoznaće i cijeni. Moje iskustvo mi govori da su se mnogo bolje stvari dogodile u ovom sektoru onda kada su ljudi bili solidarni i radili zajedno za opći cilj, nego kada su se svi borili sami za sebe.

Kada je zajednici bolje – svima je bolje. Kada svi rade isključivo za sebe, ni rezultati nisu neki. Meni je najdraži dio ovog posla upravo suradnja s različitim institucijama i pojedincima i u struci i izvan nje. •

SVI OVI FILMOVI, dokumentarni, kratki igrani i animirani, pokazuju kako se u Hercegovini kinematografija lijepo razvila. Podsjecamo, u konkurenciji MFF-a je dvadeset dugometražnih dokumentaraca koji će se boriti za nagrade Grand Prix i Best Short

24. Mediteran Film Festival: Krcato kino Borak na projekcijama filmova domaćih autora Šest sjajnih filmova, među njima i canneski laureat

Piše: Katarina Marijanović

Drugi dan Mediteran Film Festivala, uz naslove iz službenog programa u konkurenciji i remek-djela bh. kinematografije protekao je u znaku domaćih filmskih snaga. Niz domaćih filmova otvorile su "Zidine", priča o trojici ostarjelih logoraša koji su odlučili snimiti film o onome što su proživjeli u logorima u Domovinskom ratu u Bosni i Hercegovini. Autori filma Ivo Čolak i Marko Mikulić uoči prikazivanja istaknuli su kako je ideja o filmu nastala prije šest godina te da su uz ono što se dogodilo htjeli prikazati i kakav je status tih ljudi danas.

- Tema mi u početku nije bila privlačna i u konačnici sam pristao na realizaciju samo pod uvjetom da to bude film koji može izazvati emocije za sve, ne samo za ljude iz BiH i ne samo za logoraše. Cilj je bio prikazati i njihov današnji život, položaj koji imaju u društvu danas. Oni jesu puni humora i optimizma, no gorčina se osjeti - rekao je Čolak uoči projekcije u prepunom širokobriješkom kinu Borak.

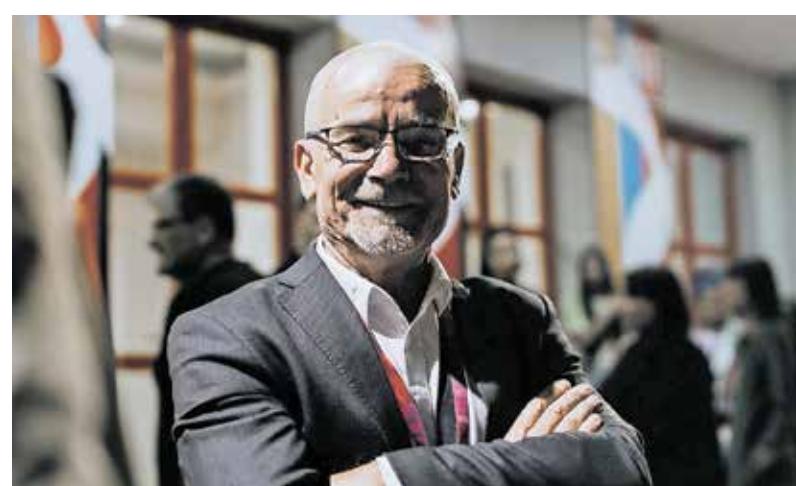
Kipar iz Graba

Veliko zanimanje publike izazvao je i film Tomislava Topića "Kipar iz Graba", dokumentarac o umjetniku Stjepanu Skoki, koji prati kipara iz malog hercegovačkog sela, njegovo školovanje i rad koji, kako navodi kritika, karakterizira visoki stupanj autorske invencije.

Topić je istaknuo kako je htio prikazati Stjepana Skoku iz drugačije perspektive te kako je ovo početak jednog serijala koji planira napraviti o umjetnicima s ovog područja.

Čovjeka s najviše prijatelja na svijetu, predstavnika hercegovačke estradne scene – Brzog, "ulovila" je mlađa redateljica Karmen Obredalj, koja je ujedno i članica žirija na ovo-godišnjem mediteranskom festivalu. Premijera filma "Brzi", upravo u Širokom Brijegu, kako je istaknula, za nju je od posebnog značaja.

- Jako mi je draga da je premjera upravo ovdje na ovom festivalu, mislim da je ovo mjesto od velikog značaja za Hercegovinu na kojem možemo zajedno njegovati filmsku umjetnost i zato sam izrazito sretna.

Snimali smo ovdje, u Hercegovini, o čovjeku koji je iz Hercegovine i lijepo je da smo uspjeli film i prikazati ovdje - istaknula je redateljica.

Njezinu mišljenje dijeli i redatelj Zdravko Terkeš, koji je upravo na ovom festivalu prvi put svoj film "Noć od srebra i zlata" pogledao na velikom platnu.

- Ovo je prvo prikazivanje na kojem prisustvujem osobno pa mi je posebno draga gledati vlastiti film s publikom na velikom ekrantu. Također, veseli me što sudjelujem u programu kao jedan od domaćih autora i mislim da su 24 godine iza organizatora MFF-a jedno herojsko djelo - istaknuo je i dodačo kako je upravo za mlade autore neprocjenjivo imati ovako mjesto susreta na kojem mogu razmjenjivati ideje i kreirati neke nove suradnje.

Mlađi redatelj Tvrtko Bubalo predstavio se publici filmom "Sutra je novi dan" koji se u svom radu dotiče priče o ovisnosti o drogama. Ovaj kratki igrani film istražuje izazove s kojima se suočavaju medicinski radnici u zajednicama dok pokušavaju pomoći onima koji se bore s učincima konzumacije i prekomjerne upotrebe narkotika.

U programu su prikazana i dva animirana filma, "Svrha" Tvrtka Karacića i "Nada" Pere Petrušića.

- Drago mi je što smo ovdje prezentirali svoj rad koji je poluciо svjetski uspjeh - rekao je Petrušić, osvrćući se na priznanje koje je ovaj film dobio na prestižnom festivalu u Cannesu.

Naime, film koji prati djevojčicu

Nadu i vrijeme Hercegovine od 1907. do 1922. godine te značaj fra Didaka Buntića koji je u tom vremenu živio, radio i doprinio Hercegovini, osvojio je Međunarodnu veliku nagradu u kategoriji animacije za najbolji animirani film na Cannes 7th Art Awards festivalu.

- Ideja se rodila u meni najviše zbog fra Didaka jer sam razočaran odlaskom mladih ljudi iz naše zemlje. Kao da nemaju nade u bolje sutra, a svjesni smo kako je prije bilo jako teško našem narodu, kada su djeca su umirala od gladi, ali se i dalje ostajalo ovdje. To mi je žao, zato se rodila ta nada da dade ljudima utjehu da možemo ovdje graditi bolje sutra - naveo je autor.

Večeras dodjela nagrada

Svi ovi filmovi, dokumentarni, kratki igrani i animirani, pokazuju kako se u Hercegovini kinematografija lijepo razvila. Podsjecamo, u konkurenciji MFF-a je dvadeset dugometražnih dokumentaraca koji će se boriti za nagrade Grand Prix i Best Short.

Najbolji film birat će i publika, a taj film čeka nagrada Audience Award. Novost ove godine jest i nagrada Best Camera, koju festival dodjeljuje u suradnji s Asocijacijom snimateljica i snimatelja u BiH. Svečana ceremonija dodjele nagrada bit će održana večeras, dok će festival biti zatvoren u subotu, 14. listopada, projekcijom dokumentarnog filma o košarkaškom geniju Draženu Petroviću "Naš Mali" redateljice Ivane Guberine.

DODIJELJENE NAGRADE NA 24. MEDITERAN FILM FESTIVALU

Grand Prix ide u Rumunjsku, Best Short u Španjolsku, Best Camera u Grčku

"Oduševljen sam hercegovačkim lokacijama koje posjećujemo, okolinom i balkanskom kulturom koja mi se jako sviđa. Uživam i u činjenici da je to mali festival, no istodobno vrlo intiman i snažan. To je svakako festival za preporučiti i nadam se da će se ponovno vratiti", rekao je Borja Alcalde koji je dobio posebno priznanje za dokumentarac "Sveta Obitelj"

Katarina Marijanović

Dokumentarni film "Između revolucija" rumunjskog redatelja Vlada Petrija odlukom žirija osvojio je Grand Prix 24. Mediteran Film Festivala.

Festival koji je drugačiji

Želim zahvaliti festivalu na odabiru filma i žiriju za ovu nagradu. Važno je da priču o Mariji i Zahri vidi šira pubika i ljudi diljem svijeta. Iako film gleda u prošlost, mislim da govori mnogo o sadašnjosti i možda nam pomaže da razmislimo o pogreškama iz prošlosti kako ih ne bismo ponovili u budućnosti. Žao mi je što ne mogu biti prisutan na festivalu, ali sam s vama cijelim srcem - rekao je rumunjski redatelj Vlad Petri koji je u svom hibridnom dokumentarcu, koristeći arhivske snimke i stvarne dokumente s fiktivnim elementima povezao dvije revolucije, onu u Rumunjskoj i Iranu.

Žiri u sastavu Dejan Dabić, Vlado Zrnić i Asja Krsmanović dodijelio je i posebna priznanja dokumentarcima "Sveta Obitelj" španjolskog redatelja Borje Alcalde i filmu "Močna Afarin: U vrijeme poplave" grčkog redatelja Angelosa Rallisa.

Ovo je film ceste o obitelji, ljubavi i odnosima... Govori o sukobu i razrešenju i o tome kako smo svi mi kontradiktorna bića koja pronalažimo rješenja oko prirode naspram tehnologije - rekao je redatelj "Svete Obitelji".

Ovo je njegov prvi posjet našoj zemlji te je, kako navodi, za njega bilo nevjerojatno upoznati ovaj dio svijeta kroz Mediteran Film Festival.

Oduševljen sam lokacijama koje posjećujemo, okolinom i balkanskim kulturom koja mi se jako sviđa. Uživam i u činjenici da je to mali festival, no istodobno vrlo intiman i snažan. To je svakako festival za preporučiti i nadam se da će se ponovno vratiti - rekao je Alcalde. Najboljim kratkim filmom festivala proglašen je "Pogled" španjolskog redatelja Alberta Baldinija. Poslije ovog filma putovat ćemo drukčije. Bez kajanja. Za izgubljenim - stoju u obrazloženju žirija koji su činili slovenski redatelj Igor Zupe, glumica Ornela Vištica i mlada redateljica Karmen Obrdalj.

Nagradeni redatelj istaknuo je kako je uvijek velika sreća biti prisutan na nekom festivalu, a još više s ugodnim iznenađenjem osvajanja nagrade. Ovaj kratki film nastao je iz pregleda videozapisa koje sam snimio na dva putovanja koja sam imao tijekom 2021. godine u Portugalu. Kad sam se vratio na te snimke, uvidio sam da mnogi ljudi koji su bili na mjestima koja sam snimao gledaju u mene. Ti pogledi natjerali su me da razmislim o ideji prosudivanja drugih - rekao je Baldini i zahvalio organizatorima na odličnom prijemu koji je film imao na ovom festivalu.

Žiri u ovom sastavu dodijelio je i dva priznanja filmu "Prisjećanje - Meditacija o triptihu" domaće redateljice Amre Hećo te filmu "Shrampari - nasljeđe rijeke" španjolske redateljice Lucije Florez.

Nisam željela ovim filmom osvajati nagrade, nego osvajati srca. No,

POBJEDNIK "Želim zahvaliti festivalu na odabiru filma i žiriju za ovu nagradu. Važno je da priču o Mariji i Zahri vidi šira pubika i ljudi diljem svijeta. Iako film gleda u prošlost, mislim da govori mnogo o sadašnjosti i možda nam pomaže da razmislimo o pogreškama iz prošlosti kako ih ne bismo ponovili u budućnosti", rekao je rumunjski redatelj Vlad Petri

posebno mi znači dobiti priznanje na domaćem terenu, posebice u kontekstu filmova Mediterana. Dobiti jednu ovaku nagradu iznimna je čast, potvrda da su ljudi nešto osjetili i drugačije je kad netko iz moje zemlje to prepozna i cijeni - rekla je bh. redateljica sa švedskom adresom Amra Hećo i istaknula kako je širokobriješki festival odabriom filmova i samom organizacijom nadmašio

sva njezina očekivanja. Prvi put na mediteranskom festivalu, u suradnji s Asocijacijom snimateljica i snimatelja u BiH, dodijeljena je i nagrada Best Camera.

Zatvaranje festivala

Žiri koji su činili snimateljci Pero Pavlović, Antoni Čorić i Mustafa Muštafić odlučio je ovo priznanje dodjeliti filmu "Močna Afarin: U vrijeme

poplave" redatelja Angelosa Rallisa. - Nagradu MFF-a "Best Camera" odlučili smo dodijeliti za izvrsno snimljen film u kojem je redatelj ujedno i snimatelj, a koji strpljivo bilježi ozračje mesta, emociju subjekta i radnju okupirajući gledatelja čisto postavljenim, lako razumljivim, kadrom u vrijeme poplave - naveli su članovi žirija u svom obrazloženju. Žiri je dodijelio i posebno prizna-

nje snimatelju Ivanu Slipčeviću za rad na filmu "Valerija", hrvatske redateljice Sare Jurinčić. Na 24. MFF-u, koji se održava u Širokom Brijegu, prikazano je dvadeset filmova u konkurenciji, a festival će biti zatvoren u subotu navečer projekcijom dokumentarnog filma Ivane Guberine "Naš mali" o velikom košarkaškom geniju Draženu Petroviću te reprizom igrnog filma "Stigme".

IVANA GUBERINA, REDATELJICA FILMA "NAŠ MALI" O DRAŽENU PETROVIĆU

Draženov život poruka je svima nama da uspjeh ne dolazi preko noći

Biserki Petrović predstavila sam scenarij filma i dobila njezino odobrenje, bez toga ne bih ni krenula u snimanje. Nakon premijere u Šibeniku nitko nije ostao ravnodušan, mislim da je film oduševio sve

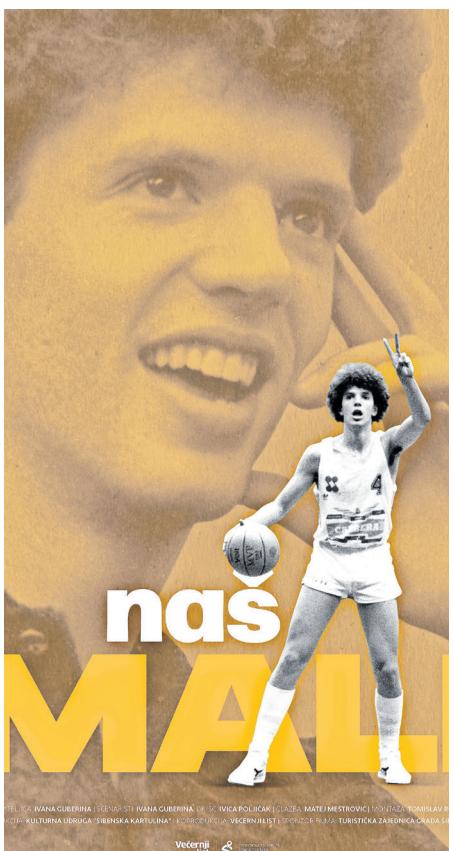
Katarina Marijanović

Dokumentarni film "Naš Mali" o šibenskom košarkaškom velikaru Draženu Petroviću bit će prikazan u subotu navečer na 24. Mediteran Film Festivalu u Širokom Brijegu. Redateljica Ivana Guberina donijela je novu stranu života, karijere i vremena u kojem je ovaj košarkaški genij živio. Posebno je naglašena njegova veza sa Šibenikom i Šibenčanima kojima je bio i ostao uzor.

Otkud ideja za ovaj film?

- Ideja za ovaj film donesena je nakon uspješnog filma "Šibenik za sva vrimena", s Ivicom Poljičkom, državnim tajnikom u Ministarstvu kulture s kojim sam suradivala. Već 20 godina radim u školi u koju je Dražen išao. Igralište u blizini i sportska dvorana nose njegovo ime, a svaki dan prolazim i pored njegova spomenika. Nama u Šibeniku je Dražen bio i ostao pojam, film o njemu bio je nekakav logičan slijed nakon filma o ovom gradu.

Film je drugačiji od dosadašnjih priča o Draženu Petroviću, po čemu?

- To je najbolje pitanje za publiku. Slušala sam svoje srce, radila na neki svoj način. Imam svoje viđenje, svoje ideje... Kad uspijete napraviti film koji prsti emocijama, istinom, jednim vremenom koje je iščezlo, kad publika to osjeti, sami presudite kako je to.

Kakve su reakcije Draženove obitelji, jeste li imali njihovo "odobrenje"?

- Prije samog početka kontaktirala sam gospodu Biserku Petrović. Predstavila joj scenarij filma i dobila njezino odobrenje jer bez toga ne bih ni počela. Razgovarale smo gotovo o svemu te smo često bile u kontaktu. Reakcije obitelji, naravno, jedva sam dočekala. Nakon premijere u Šibeniku nitko nije ostao ravnodušan. Mislim da je film oduševio sve.

Trideset godina prošlo je od tragične smrti Dražena Petrovića. Je li ovakav film trebao biti prije ili je sad pravo vrijeme za to?

- Mislim da se o Draženu treba pričati. Draženov život je poruka svima nama da uspjeh ne dolazi preko noći.

Koliko je trajao cijeli proces i što su bile najveće potешkoće na koje ste se našli?

- Nakon tri godine aktivnog rada, neprospavanih noći, briljantnih ideja, zavirivanja u poznato i nepoznato, ostvarenja nemogućeg i naizgled nedostiznog, film je ugledao svjetlo dana. Dajem si za pravo reći - naš projekt. Projekt svih onih koji su zaslužni za realizaciju ovog dokumentarnog filma. Kažu da se sve što zahtijeva trud, vrijeme, odricanje i puno rada na kraju isplati. Odustajanje nikad nije bila opcija. Trebalo je hrabrosti i vjere.

Koliko ste vi tijekom ovog procesa doznali novoga o Draženu, nešto što nije prije ovog filma niste znali?

- Dražena sam znala kao mala djevojčica. Šibenčani su poznati po tome koliko vole Dražena i koliko znaju o njemu. Naravno da uvijek dozname nešto novo, uvijek se otkrije i dozna nešto novo.

Ovo je vaš šesti film. Po zanimanju ste učiteljica, otkud Ivane u filmskim vodama?

- Dokumentarne filmove počela sam stvarati onog trenutka kad sam odlučila svojim učenicima ostaviti trajni zapis njihova odrastanja i uspomenu na početak školovanja. Sve je počelo od stvaranja uspomena, jednog trajnog zapisa koji me doveo danas tu gdje jesam. Pronašla sam sebe, možda dar koji imam, a koji mogu prenijeti na druge na potpuno drugačiji način. To je nešto što moj život čini boljim, kvalitetnijim.

Nakon premijere u Šibeniku, gdje ste još prikazali film o Draženu i kakve su reakcije?

- Film je premijerno prikazan u Šibeniku na tvrdavi Barone, potom na Vukovar Film Festivalu i u Zagrebu u povodu uručenja nagrade "Dražen Petrović" koju je organizirao Hrvatski olimpijski odbor. Reakcije publike u pravom smislu riječi ne ostavljaju nikoga ravnodušnim. Publika je oduševljena, dugotrajni pljesak koji se ponavlja u nekoliko navrata te emocije koje se osjećaju i danas bude u meni predivne uspomene, sjećanja koja nikad neću zaboraviti.

Novi projekt na kojem radite?

- Tiče se kulturne baštine grada Šibenika. Spojit ću povijest i budućnost jednog grada, njegovu kulturu i umjetnost, promjene koje utječu na živote svih nas i čine nas ponosnim građanima Šibenika o kojem se mogu ispričati tisuće priča.

Redateljica Ivana Guberina donijela je novu stranu života, karijere i vremena...

Film

Nove filmove
recenzije
filmska kritičarka
Jelena Ružić

Dvije krvave epizode, Rumunjska i Iranska revolucija, ispisane ženskim pismima

IMDb
Metascore
Večernji
list

1 Između revolucija (Meditoran Film Festival)

7,6 // 8,5

Dokumentarni, Rumunjska, 69 min
Režija: Vlad Petri
Uloge: Ilinca Harnut, Victoria Stoiciu

Film "Između revolucija" divna je, ženski nježna i ženski snažna nostalgična priča koja kroz živote dviju priateljica – Iranke Zahre, koja je sedamdesetih došla studirati u Bukurešt, te Rumunjke Marije – koja zapravo prikazuje povijest, društveno-političke mijene i previranja u dvjema zemljama. Film je svjetsku premjeru imao na Berlinaleu, gdje je dobio FIPRESCI nagradu, a domaća ga je i regionalna publika imala priliku vidjeti na festivalima ZagrebDox, Liburnia Film Festival i Sarajevo Film Festival, a ovog je tjedna igrao na Mediteran Film Festivalu. Nastao je, inače, u hrvatskoj koprodukciji.

Naime, u nemirnom razdoblju u kojem se našla Zahrina domovina, ona odlučuje napu-

stiti studij i vratiti se doma, dok u njoj ključa borbenost, želja za promjenom i poriv za revolucijom. Unatoč razdvojenosti, teškim godinama koje su uslijedile za obje, a iz današnje perspektive i nepostojanju jednostavnih i lako dostupnih načina komunikacije, dvije su žene deset godina održavale intiman, dubok i iskren prijateljski odnos razmjenjujući pisma. Tijekom cijelog filma, koji je skladan i sjajno posložen igrano-dokumentaristički hibrid, u "offu" slušamo njihova pisma. Nisu te riječi samo jedno ovjekovjećeno vrijeme, ispisani životi dviju žena. Osim što su ono što je motiv filma "Između revolucija" – kolektivna povijest prikazana kroz prizmu individualizma i jednog prijateljstva – ta su pisma i zanimljiv tekst s određenom poetskom vrijednošću. Puno je tu pisanja o nadanjima, snovima, slobodama, planinama, rijekama, prisjećanjima na mladost i studentske dane... Da se čitaju samo pisma, onako "na suho", bila bi zanimljiv i vrijedan poetski tekst u kojem je nemoguće ne vidjeti nešto feranteovsko, gdje se također kroz razvoj

i evoluciju jednog ženskog prijateljstva ("Moja genijalna prijateljica") zapravo priča o povijesti Italije. Snažno žensko pismo zbilja donosi cijeli dijapazon emocija – od radosti i borbenosti do osjećaja bespomoćnosti i melankolije – koji je ništa drugo doli most, spona između dviju država. Njihovo je prijateljstvo, koje stoji kao simbol nekih slobodnijih dana i nepostojanja političke represije, zapravo nepromjenjivost i snaga. Jedina prava vrijednost. Upravo su pisma, koja jesu srce filma, njegov fiktivni dio (iako su inspirirana materijalima rumunjskih tajnih službi iz tog vremena koji su javno dostupni). Način na koji je taj oblik fikcije ušuškan u ukomponiran, i redateljski i scenaristički, u arhivske materijale i dijakronijski pogled na sedamdesete i osamdesete godine u Rumunjskoj i Iranu, zbilja je originalan i maestralan element na koji je teško ostati ravnodušan. "Između revolucija" dokaz je kako se jedna, točnije dvije krvave i tvrde, nemilosrdne povjesne epizode mogu ispričati jezikom poetičnosti. Jer, kroz ženske oči, čini se, sve se nježnije i mekše gleda i prolazi. •

2 Prisjećanje: Meditacija o triptihu (MFF)

Dokumentarni, Švedska, BiH, 10 min

Režija: Amra Hećo

Kako je moguće da je jedna obična arhivska amaterska snimka jednog običnog dana jednog običnog gradlja, snimljena vjerojatno zbog zabave igranja kamerom, postala film? Autorica Amra Hećo pokazuje da je to itekako moguće. Štoviše, s njezinim pripovjedačkim talentom, zahvaljujući kojem je od kućnog videa snimljeno pravo malo umjetničko djelo, čini se i da nema ništa lakše od toga. Repeticija tog jednog kadra, zajedno s kratkim, ali moćnim scenarijem koji precizno poentira sve što se poentirati treba, uspijeva donijeti dubinu svih emocija osobe u čiji su životni staž upisani rat, nostalgija, odlazak od doma, obitelj i ostavljanje.

// // 8

3 Pogled (MFF)

Dokumentarni, Španjolska, 18 min

Režija: Alberto Baldini

Kratka forma, često zanemarena, zapravo je prostor u kojem je puno lakše kiksati i u kojem je puno tanja granica nego u dugometražnim ostvarenjima između toga da se kaže baš sve onako kako treba i toga da film bude potpuno besmislen. "Pogled" španjolskog redatelja Alberta Baldinija, inače i pobjednik ovogodišnjeg MFF-a u konkurenciji kratkog filma, dokaz je onog prvog scenarija. U malo vremena, a još je Baldini koristio i malo detalja, tek jedan kadar te nekoliko fotografija koje se izmjenjuju u 18 minuta trajanja filma, donesena je, kako je žiri obrazio, nova ideja zbog koje će svi drukčije putovati. Bez kajanja za izgubljenim.

// // 7,5

Knjige

Bojana Radović

Život ljudi koji imaju tek goli život i nada u koju je teško vjerovali

Dvoje mladih u Sjevernoj Koreji. Iako se sreću kao studenti na sveučilištu, ne mogu biti različitiji. On dolazi iz seoskih krajeva, iz obitelji koja, zbog državne politike, jedva preživljava, a ona potječe iz obitelji za koju bismo rekli da spada u 'socijalističko plemstvo', iako je u toj u zemlji i plemstvo u dronjcima. Tragedija je neizbjegljiva, a u njoj najteže stradavaju oni koji su najmanje krivi. To je sažetak romana "Posljednji izgnanici" Ann Shin (Znanje, urednica Lucija Kobić Iščgu, prijevod Mirjana Čanić Kukilo, 15,90 eura).

Priča pruža čitatelju jedinstvenu priliku da zaviri u zemlju o kojoj najmanje zna, u život u kojem je jedna jabuka takav nevjerojatan luksuz da će je dvoje ljudi podijeliti krišku po krišku. Teška su vremena oskudice, gladi, političkih parola u kojima se tvrdi da je baš Koreja najbolja, najnaprednija zemlja... To je slika u koju istinski vjeruju mladi ljudi, zadojeni ideologijom, sve do trenutka kada ih život natjera da se suoči s okrutnom stvarnošću. Za njega to je trenutak kada shvati da mu obitelj umire od gladi, jer im je posljednja policijska racija uzeala preostale zalihe hrane. Za nju to je spoznaja da je on nestao. On uspijeva pobjeći iz zatvora, a ona napušta svoju sigurnost i odlaže u potragu za njim. U konačnici bježe preko granice, postaju imigranti, oni neželjeni, oni na dnu...

Ovu bih knjigu, iako se radnja odvija na drugom kraju svijeta, trebali pročitati svi koji odmahuju rukom na stradanje imigranata koji su i tu oko nas, na našim granicama, unutar njih, lutaju našim šumama, rijekama... Autorica jasno pokazuje svu okrutnost ljudi koji se sreću s onima kojima je preostao samo goli život, načine na koje takve ljude iskorištavaju, ranjavaju, prodaju... Ima li spas? Autorica nudi nadu, ali ona je pomalo nalik na bajku i to je zamjerka koja se može izreći ovom romanu. Donekle je utješno čitati kako se dvoje mladih i zaljubljenih uspijeva pronaći u sedmom krugu pakla, ali dok se svakim danom nad našim obzorom navlače sve crni oblaci, baš taj dio priče postaje sve nestvarniji. U konačnici i kvari odličan roman. •

Roman o Sjevernoj Koreji;
autorica: Ann Shin;
Znanje, 15,90 eura

ZAVRŠEN 24. MEDITERAN FILM FESTIVAL, ČJE SU PROJEKCIJE FILMOVA PET DANA BILE KRCATE PUBLIKOM. GOSTI S MEDITERANA SU ODUŠEVLENI

“Mislim da sam ovaj festival imao u svojim snovima”

Rekao je to španjolski redatelj Fermin Sales, jedan od gostiju festivala. 24. MFF završen je bosanskohercegovačkom premijerom filma “Naš Mali” o legendarnom Draženu Petroviću

Katarina Marijanović

Rekordna posjećenost 24. Mediteran Film Festivala može se pripisati velikom broju filmova domaćih autora, ali svakako i izvrsno složenom programu filmova u konkurenciji koji su pristigli sa svih krajeva Mediterana. Da je ovaj festival lijepo uvezan u kulturu grada te da daje novi profil i energiju ovom dijelu naše zemlje, smatra i bh. redateljica Amra Hećo, koja naglašava kako je vrijeme provedeno u Širokom Brijegu nadmašilo njezina očekivanja.

MFF opismenjuje ljude

- Veliki je dar ovo što radite za kulturu Bosne i Hercegovine i ovde se zaista osjećam kao da sam među prijateljima. Odabir ovakvih filmova omogućuje širi pristup životu i na kraju dana, što je vrlo bitno, samom mediju filma. Film se kao medij može čitati samo kao zabava, to nije nikakav problem, ali ovaj festival filmski opismenjuje ljude da ga mogu vidjeti i drugačije, ne samo kao zabavu, jer je film po sebi jedno bogatstvo. To je vrlo važno, naučiti ljude kako gledati filmove - rekla je Hećo, redateljica filma “Prisjećanje: Meditacija o triptihu”, koji je u kategoriji kratkog dokumentarca osvojio posebno priznanje žirija.

Uz Amru Hećo, žiri u ovoj kategoriji nagradio je i film “Shirampari - nasljede rijeke” španjolske redateljice Lucije Florez, dok je MFF Best Short otišao u ruke španjolskog redatelja Alberta Baldinija za film “Pogled”.

- Ovaj kratki film nastao je iz pregleda videozapisa koje sam snimio na dva putovanja tijekom 2021. godine u Portugal. Kad sam se vratio na te snimke, uvidio sam da mnogi ljudi koji su bili na mjestima koja sam snimao gledaju u mene. Ti pogledi natjerali su me da razmislim o ideji prosudjivanja drugih - rekao je Baldini i zahvalio organizatorima na odličnom prijemu koji je film imao na ovom festivalu.

Najatraktivnije priznanje autora u vijek je ono koje dolazi od publike, a njega je u dvorani kina Borak na svečanoj dodjeli nagrada direktor marketinga HT Eroneta Denis Zubac, upravo po glasovima publike, uručio francuskom redatelju Francisu Del Riju za njegov film “Zlačani pjesak”.

- Jako je ugodno biti dio ovog festivala, a za moj film to posebice ima smisla s obzirom na to da je i tema kojom se bavim, borba bikova, veza na uz Mediteran i ova područja. Drago mi je da je publika osjetila moj film - rekao je francuski redatelj.

Novost na ovogodišnjem festivalu bila je i nagrada koju su organizatori dodjeljivali u suradnji s Asocijacijom snimateljica i snimatelja u BiH, Best Camera, koju je osvojio film “Moćna Afarin: U vrijeme poplave” grčkog redatelja Angelosa Rallisa.

- Jako sam počašćen i sretan i želio bih zahvaliti žiriju i festivalskoj publikici. Afrin predstavlja generaciju koja se pojavit u očajnim vremenima. Njezina borba protiv poplave predstavlja milijune mladih ljudi u istoj situaciji. Film organski kulminira u mističnoj situaciji u kojoj se Afrini snovi spajaju sa stvarnošću - rekao je Rallis, koji je, uz najbolju fotografiju, osvojio i posebno priznanje u kategoriji dugometražnog dokumentarca.

Među filmovima u konkurenciji ove godinu je dominirala Španjolska te stoga nije iznenadila ni činjenica da je među gostima bilo najviše filmaša iz ove zemlje.

Mjesto susreta filmaša i mladih

- Mislim da sam ovaj festival imao u svojim snovima. Osjećam se vrlo dobrodošlo od svih ljudi koji su uključeni u organizaciju festivala, ali i posjetitelja koji su jako srdačni i druželjubivi. Široki Brijeg mi se svida kao filmski gradić, zaista ima posebnu priču - rekao je redatelj Fermin Sales, čiji je film prikazan izvan konkurencije u festivalskom programu u fokusu.

Poput Salesa, kojem je ovo bio prvi posjet BiH, i Borja Alcalde nije krio oduševljenje festivalom, kulturom i lokacijama koje su u pet festivalskih dana imali priliku upoznati u Hercegovini.

- Oduševljen sam lokacijama koje posjećujemo, okolinom i balkanskim kulturom koja mi se jako sviđa. Uživam i u činjenici da je to malo festival, no istodobno vrlo intiman i snažan. To je svakako festival za preporučiti i nadam se da će se ponovno vratiti - rekao je Alcalde koji je za film “Sveta obitelj” dobio posebno priznanje žirija.

Uz snažnu konkureniju, u kojoj je Grand Prix festivala otišao u ruke rumunjskog redatelja Vlada Petrija za film “Između revolucija”, festival će zasigurno ostati zapamćen po rekordnom broju filmova u kategoriji Domaći autori.

Na ovim projekcijama se po pravilu tražilo mjesto više te je uz igrači film “Stigme” publika uživala i u dokumentarno-igranom filmu “Tihi skitnica”, nizom kratkih dokumentara redatelja iz Širokog Brijega, Mostara i Stoca te animiranim filmovima.

- Drago mi je što smo ovdje na domaćem terenu prezentirali svoj rad koji je polučio svjetski uspjeh - rekao je Pero Petrušić, osvrćući se na priznanje koje je njegov film “Nada” dobio na prestižnom festivalu u Cannesu.

Da je Široki Brijeg postao mjesto susreta iskusnih filmaša, ali i mladih autora na kojem se izmjenjuju ideje i ostvaruju suradnje, mišljenja je i redatelj Zdravko Terkeš.

- Ovo je prvo prikazivanje na kojem prisustvujem osobno pa mi je posebno drago gledati vlastiti film s publikom na velikom ekranu. Također, veseli me što sudjelujem u programu kao jedan od domaćih autora i mislim da su 24 godine iza organizatora MFF-a herojsko djelo - istaknuo je Zdravko Terkeš koji se predstavio filmom “Noć od srebra i zlata”.

Na samome zatvaranju 24. Mediteran Film Festivala upriličena je bosanskohercegovačka premijera dokumentarnog filma “Naš Mali” o legendarnom Draženu Petroviću. Redateljica Ivana Guberina pred punom je dvoranom kina Borak predstavila film ističući kako je ova duboka emotivna priča dokaz kako treba slijediti svoje snove.

Na 24. MFF-u su prikazana i neka stara remek-djela bh. kinematografije te filmovi za djecu u programu MFF Fora.

Organizatori za sljedeći, 25. Mediteran Film Festival, najavljuju velike iskorake u svakom segmentu festivala. A pripreme za taj jubilarni festival počinju već – danas.

Emotivna priča o Draženu: Na samome zatvaranju 24. Mediteran Film Festivala upriličena je bosanskohercegovačka premijera dokumentarnog filma "Naš Mali" o legendarnom Draženu Petroviću. Redateljica Ivana Guberina pred punom je dvoranom kina Borak predstavila film ističući kako je ova duboka emotivna priča dokaz kako treba slijediti svoje snove

Mediteranski dokumentarni san

GRAND PRIX 24. MEDITERAN FILM FESTIVALA U ŠIROKOM BRIJEGU OTIŠAO JE U RUMUNJSKU

MFF

Ovogodišnji MFF će ostati zapamćen po rekordnom broju filmova u kategoriji Domaći autori. Na samome zatvaranju upriličena je bosanskohercegovačka premjera filma "Naš Mali" o legendarnom Draženu Petrović, u koprodukciji Večernjeg lista

Katarina Marijanović

Jedan od najšarmantnijih filmskih festivala u regiji zatvoren je u svome stilu: uz projekciju sjajnog filma, to je ovaj puta bio dokumentarac „Naš Mali“ o Draženu Petroviću, te uz gastro-enološko-glazbeni party i brdo emocija.

- Mislim da sam ovaj festival imao u svojim snovima, rekao je na završetku 24. Mediteran Film Festivala u Širokom Brijegu španjolski redatelj Fermin Sales. - Široki Brijeg mi se sviđa kao mali filmski gradić, zaista ima posebnu priču - dodao je.

Ovogodišnji Kristalni projektori otišli u Evropu: Grand prix, nagrada za najbolji dugi dokumentarac otišao je u Rumunjsku, Best short, nagrada za najbolji kratki dokumentarac u Španjolsku, Best camera za najbolju fotografiju u Grčku, a nagrada publike u – Francusku.

- Iako moj film gleda u prošlost, mislim da govori mnogo o sadašnjosti i možda nam pomaže da razmislimo o pogreškama iz prošlosti kako ih ne bismo ponovili u budućnosti - rekao je rumunjski redatelj Vlad Petri koji je u svom hibrid-

nom dokumentarcu „Između revolucija“ povezao dvije revolucije, onu u Rumunjskoj i Iranu.

Best Short otišao je u ruke španjolskog redatelja Alberta Baldinija za film „Pogled“.

- Ovaj kratki film nastao je iz pregleda videozapisa koje sam snimio na dva putovanja u Portugalu. Kad sam se vratio na te snimke uvidio sam da mnogi ljudi koji su bili na snimkama gledaju u mene. Ti pogledi natjerali su me da razmislim o ideji prosuđivanja drugih - rekao je Baldini.

Najatraktivnije priznanje autorima uvek je ono koje dolazi od publike, a to je, u dvorani kina Borak na svečanoj dodjeli nagrada direktor marketinga HT Erone-ta Denis Zubac, upravo po glasovima publike, uručio francuskom redatelju Francisu Del Riu, za njegov film „Zlačani pjesak“.

- Jako je ugodno biti dio ovog festivala, a za moj film to posebice ima smisla obzirom da je i tema kojom se bavim, borba bikova, vezana uz Mediteran i ova područja - rekao je francuski redatelj.

Novost na ovogodišnjem festivalu bila je i nagrada koju su organizatori dodjeljivali u suradnji s Asocijacijom snima-

teljica i snimatelja u BiH, Best Camera, koju je osvojio film „Moćna Afarin: U vrijeme poplave“ grčkog redatelja Angelosa Rallisa.

- Afrin predstavlja generaciju koja se pojavila u očajnim vremenima. Njezina borba protiv poplave predstavlja milijune mladih ljudi u istoj situaciji - rekao je Rallis koji je uz najbolju fotografiju osvojio i posebno priznanje u kategoriji dugometražnog dokumentarca.

Ovogodišnji MFF će ostati zapamćen po rekordnom broju filmova u kategoriji Domaći autori. Na ovim se projekcijama u pravilu tražilo mjesto više, te je uzigrani film „Stigme“ publike uživala i u dokumentarno-igranom filmu „Tihi skitnica“, nizom kratkih dokumentarača redatelja iz Širokog Brijega, Mostara i Stoca, te animiranim filmovima.

Na samome zatvaranju 24. Mediteran Film Festivala upriličena je bosanskohercegovačka premjera dokumentarnog filma „Naš Mali“ o legendarnom Draženu Petrović, u koprodukciji Večernjeg lista. Redateljica Ivana Guberina pred punom je dvoranom kina Borak predstavila film ističući kako je ova duboko emotivna priča dokaz kako treba slijediti svoje snove.

► "Ruzarij za Hrvatski križni put".

Zapažen je i hvaljen i vaš povijesni roman "Korijeni".

Roman "Korijeni" moja je druga knjiga o povijesnim temama. Koliko mi je poznato, to je prva i jedina knjiga s temom jame, preciznije s temom jame kao mjesto zločina u koju zločinci svoje žrtve bacaju te ih zatravljaju smećem i otpadom kako bi svoj zločin trajno sakrili. Roman "Korijeni" je priča o mladom paru koji se suočava s povijesnim obiteljskim traumama, skrivenim ispod tepiha vremena. Roman nosi poruku potrebe suočavanja s povijesku, ma kako ona teška bila.

Uknjizi "Otok u plamenu" opisali ste dogadaj iz 1943. kada su talijanski fašisti zapalili i vaš Vrbanj te humanitarnu akciju u NDH koja je uslijedila nakon toga. Riječ je o još jednom dogadaju koji povijest prešuće. Kako ste vi došli do dokumenta?

Knjiga "Otok u plamenu" donosi priču o najvećoj humanitarnoj katastrofi u povijesti otoka Hvara i o najvećoj humanitarnoj pomoći u povijesti otoka Hvara. To je prva i jedna knjiga o sudbinama mesta Vrbanj i Dol, koja su te 1943. godine talijanski fašisti gotovo potpuno spalili. Ako uzmemmo u obzir da je to bilo u siječnju, dakle usred zime, te ako shvatimo da su ljudima izgorjele kuće i da su ostali bez ičega, onda možda možemo dočarati razmjere te tragedije. A tragedija se dogodila usred rata, na otoku koji je ionako oskudjevalo sa svime. Kako bi se pomoglo stradalima, u Zagrebu je osnovan "Odbor za pomoć stradalima na otoku Hvaru", svojevrsna udružica koju su osnovali uglavnom ljudi s otoka Hvara, a koja je na državnoj razini prikupljala pomoći za stradale. Nakon kapitulacije Italije talijanske fašiste je na otoku zamijenilo drugo zlo: njemački nacisti. Oni su deportirali u Slavoniju mnoge otočane. Te izbjeglice su se po dolasku u Slavoniju obraćali istom onom odboru u Zagrebu. Zahvaljujući dobrim i hrabrim ljudima ta je dokumentacija sačuvana, a ja sam se prihvatio objaviti ovu knjigu kako bih te vrijedne povijesne dokumente, te dogadaje, te ljude, te njihove sudbine i priče sačuvao od zaborava.

Poeziju pišete na čakavštini. Imat ćete vrsta poezije još uvijek svoju publiku i prijeti li nam izumiranje dijalekata?

Svoje sam pjesme i općenito svoje tekstove pisao na čakavštini mog Vrbanja, ali i na splitskoj čakavštini te na standardnom hrvatskom jeziku. Svaki se jezik, narječe ili dijalekt mijenja. Jezik je podložan promjenama. Jezici izumiru. Mogu to posvjedočiti i iz informatičkog sektora. Mnogo informatičkih jezika je izumrlo od njihove pojave. I veliki svjetski jezici skloni su utjecaju drugih. Tehnologija snažno utječe na jezike. Migracije ljudi i njihovo miješanje također. To je jednostavno dio novog načina života. Naravno, to nije razlog da ne brinem o svom jeziku. Jezik je dio identiteta jednog čovjeka i jednog naroda.

Tako je i s dijalektima. Na nama je da čuvamo svoje. To nam neće napraviti nitko drugi.

Nominirani ste za Porin za nosač zvuka s pučkim napjevima otoka Hvara. Čiji ste producent i nakladnik. Je li bilo teško pronaći ljudi koji još uvijek znaju te napjeve?

Sa svojim pučkim pjevačima iz Vrbanja snimio sam ukupno tri nosača zvuka "Obredi Velike sedmice i procesija Za križen", "Kralju kojem sve živi" i "Kroz godinu - Kroz godine", na kojima smo sačuvali 116 različitih crkvenih napjeva. Nosač zvuka "Kralju kojem sve živi" nominiran je za diskografsku nagradu Porin u kategoriji najboljeg albuma duhovne glazbe. Za taj projekt odlučio sam se jer sam shvatio vrijednost tih napjeva i uočio da su te stare generacije na odlasku te da će nakon njih sigurno biti teško ili nemoguće snimiti te vrijedne materijale. Pjevanje je nematerijalna baština i ne može se reproducirati nakon što se izgubi. Da se to tada nije napravio, danas bi bilo nemoguće, jer su mnogi pjevači umrli i više ih nema. Jako sam ponosan što sam na tragu Ljube Stipića Delmate zaokružio i trajno očuvao našu priču iz Vrbanja. Naši će unuci znati kako se nekad lijepo pjevalo. Pa možda i oni nekad shvate tu ljepotu i zapjevaju, po staru.

Dobili ste i nagradu Grada Hvara za očuvanje baštine pa me zanima vaše mišljenje o odnosu prema baštini u Hrvatskoj i Dalmaciji?

Svi koji putuju po svijetu dobro znaju kako druge zemlje i narodi drže do svoje baštine. Od baštine se živi. Za baštinu se živi.

Većina poznatih svjetskih destinacija prepoznatljiva je upravo po svojoj baštini. Na svijetu je mnogo otoka poput Hvara. Svaki otok na svijetu okružen je morem i svako je slano. I sunca je drugdje. Dakle, nije otok Hvar poseban i prepoznatljiv po moru i suncu. Nešto drugo privlači ljude da dođu baš na Hvar. Ako oduzmete nekom otoku, regiji ili državi baštinu, što ostaje?

Hvar, Dalmacija i Hrvatska imaju prekrasnu baštinu, i to kulturnu baštinu. Očuvanje baštine i njezino korištenje nema alternativu. To je naša budućnost.

Hoćemo li usputi sačuvati svoje posebnosti ili ćemo podleći unificiranim trendovima?

Brendiranje, dakle stvaranje prepoznatljivosti postalo je davno dijelom poslovne strategije mnogih javnih osoba i firmi, ne samo onih turističkih. Osobno sam radio u jednoj od najvećih svjetskih informatičkih korporacija koja je ostvarivala dvostruko veći bruto dohodak od Republike Hrvatske te mogu posvjedočiti koliko vrijede samo tri slova imena firme. Čovjek, firma ili destinacija koji nemaju svoju posebnost ili poseban identitet nisu posebno interesantni. Dakle, pitanje očuvanja naših vlastitih posebnosti i njihovo korištenje je nužno. Mi moramo čuvati svoje posebnosti i svoj identitet ažda želimo očuvati svoju budućnost i egzistenciju.

SARA JURINČIĆ

Moja baka Valerija bila je predvodnica matrijarhata

Posljednji eksperimentalno-dokumentarni film arhitektice i redateljice Sare Jurinčić "Valerija", koji govori o intimnom susretu autorce i njezinih otočnih pretkinja, nastavio je uspješan festivalski niz posebnim priznanjem snimatelju Ivanu Slipčeviću na 24. Mediteran Film Festivalu u Širokom Brijegu.

– Baš nam je draga zbog priznaja jer smo vizualni narativ filma gradili zaista u detalje. Osim Olijne pjesme, odlučila sam ostati samo na vizualima i ritmu da ispričaju priču, tako da nam je draga što je to prepoznato. Proces rada s direktorom fotografije Ivanom Slipčevićem bio je jako intuitivan, on je izvrstan snimatelj, ali prije svega ga cijenim kao umjetnika i majstora analognog filma. Izvrsno smo se dopunjivali i puno razgovarali tijekom razvoja projekta. Mislim da je ovo priznanje njegovu radu prezasluženo i nadam se da se vidimo na novim izdanjima Mediteran Film Festivala.

Valerija je vaša baka. Otkud ova priča?

Moja baka Valerija bila je predvodnica matrijarhata u kojem sam odrasla, bile smo jako bliske. U filmu pričam o njoj i različitim generacijama žena koje se susreću kroz naš ritual na groblju. Radi se o otoku Ugljanu s kojeg potječe moja obitelj, a projekt prije svega počiva na procesu rastanka – na toj emociji gradila sam film. Osim toga, u većini svojih projekata polazim od osobnih iskustava. Mislim da autentičnost onoga što podsjećamo proživljavamo takvim pristupom izlazi na površinu.

To je svijet bez muškaraca, što vas je tako fasciniralo u običajima otoka?

Učila sam od Valerije i svih svojih pretkinja najviše na taktičkoj razini. To je ono što sam odlučila postaviti kao glavnu filmsku rečenicu. Jer su me upravo na taj način, bez mnogo riječi, naučile kako se suočavati sa svijetom. Zato sam krenula istraživati pogrebne otočne rituale i ženske narative. Postavila sam na klasični ritual na groblju kao

zadovoljni završenim filmom, a nagrade koje je do sada dobio potvrđuju nam da film ima kvalitetan odjek među filmskim profesionalcima i internacionalnom publikom. Prije svega mi je draga što je Srecem Sarajeva prepoznat moj filmski pristup, koji je vrlo eksperimentalan, što je pomalo atipično za dokumentarni film. A pogotovo jer je žiri prepoznao kvalitetu projekta u ovogodišnjoj snažnoj konkurenciji. Što se tiče svježeg Grand Prixa za najbolji film na 25FPS internacionalnom filmskom festivalu, ta mi nagrada puno znači jer je to festival koji me filmski snažno oblikovao. Ujedno, "Valerija" je prvi hrvatski film koji je ikad osvojio Grand Prix na 25FPS-u.

Što se tiče procesa snimanja, odražavao je intimnost filma jer smo radili u relativno malom i dobro povezanom timu. Tako se sklopila odlična filmska ekipa talentiranih kreativki i kreativaca. Od Vanje Jambrović, Lidiye Fabulić-Jurinčić, Ivana Slipčevića, Jensa Christiana Boa Johansena, Olje Savičević Ivančević, Tomislava Stojanovića, Borne Buljevića, Marte Kolege i zboru Fige, da nabrojim samo neke od članova užeg i šireg tima, te vanjskih suradnika na projektu.

Što vas inače tematski privlači, kako birate teme za svoje filmove?

Kao što sam već spomenula, uvijek polazim od osobnih iskustava jer smatram najiskrenijim prenosići događaje i stanja koje sam iskusila na vlastitoj koži. Takav je pristup uvijek intenzivan, ali vrijedi u trenutku kad ljudi prepoznaju dijelove svojih priča u našima. To je prepletanje posebno mjesto susreta, a ako postavimo prava pitanja, pokrećemo emocije. Za mene je filmskih narativ snažniji što je intimniji i "manji".

Kako vidite regionalnu žensku redateljsku scenu?

Kao redateljice i dalje smo u manjini, ali mi je silno draga da se odnos snaga i tu polako ali sigurno mijenja. Iako je taj proces spor i trom, pomaci su ipak vidljivi. Ponosna sam da regionalne redateljice grade izvrsnu žensku filmsku scenu – od Sonje Tarokić, Mile Turajlić, Vanje Juranić, Hane Jušić, Ivane Mladenović, Sunčice Ane Veldić, Ivone Juke, Renate Poljak... da navedem samo neke od meni najdražih autorica. Uza sve to rečeno, smatram da i dalje postoji velik nerazmjer količine žena i muškaraca u filmskoj industriji u regiji i svijetu. Naše redateljice zauzimaju filmski prostor i vrijeme izrazito promišljeno te za svaki svoj režijski korak imaju snažno razrađene koncepte, "zašto" iza svakog i najmanjeg postupka, silno boğate i uslojene likove. Rijetko si kao žene dajemo prostor za pogrešku jer se u našem, još uvijek izrazito patrijarhalnom društvu, možemo probiti samo ako smo izvrsne i radioholičarke.

Budući projekt?

Upravo počinjem raditi na svom prvom dugometražnom projektu. Bavit će se ponovno temom otoka i otočnosti kroz osobni narativ, ali iz potpuno drukčije perspektive.

Starine iz Bratanićeve obiteljske konobe koja je postala kulturološki i turistički projekt